

17/FI

WP251rev.01

**Suuntaviivat automatisoiduista yksittäispäätöksistä ja profiloinnista
asetuksen (EU) 2016/679 täytäntöön panemiseksi**

Annettu 3. lokakuuta 2017

Viimeksi tarkistettu ja hyväksytty 6. helmikuuta 2018

Tietosuojatyöryhmä on perustettu direktiivin 95/46/EY 29 artiklalla. Se on riippumaton EU:n neuvonantava elin, joka käsittelee tietosuojan ja yksityisyyden suojaan liittyviä kysymyksiä. Sen tehtävät määritellään direktiivin 95/46/EY 30 artiklassa ja direktiivin 2002/58/EY 15 artiklassa.

Työryhmän sihteeristön tehtävistä huolehtii Euroopan komission oikeusasioiden pääosaston linja C (perusoikeudet ja kansalaisuus), toimisto MO-59 02/013, B-1049 Bryssel, Belgia.

Verkkosivusto: https://ec.europa.eu/info/law/law-topic/data-protection_fi

YKSILÖIDEN SUOJELUA HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELYSSÄ

KOSKEVA TYÖRYHMÄ, JOKA

on perustettu 24 päivänä lokakuuta 1995 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 95/46/EY,

ottaa huomioon mainitun direktiivin 29 ja 30 artiklan,

ottaa huomioon työjärjestyksensä,

ON ANTANUT SEURAAVAT SUUNTAVIIVAT:

SISÄLLYS

I. JOHDANTO.....	5
II. MÄÄRITELMÄT.....	6
A. PROFILOINTI	6
B. AUTOMATISOIDUT PÄÄTÖKSET	8
C. MITEN YLEISESSÄ TIETOSUOJA-ASETUKSESSA KÄSITELLÄÄN NÄITÄ KÄSITTEITÄ?	9
III. PROFILOINTIA JA AUTOMATISOITUJA PÄÄTÖKSIÄ KOSKEVAT YLEISET SÄÄNNÖKSET	9
A. TIETOSUOJAPERIAATTEET	9
1. 5 artiklan 1 kohdan a alakohta – Lainmukaisuus, kohtuullisuus ja läpinäkyvyys.....	10
2. 5 artiklan 1 kohdan b alakohta – Myöhempi käsittely ja käyttötarkoitussidonnaisuus	11
3. 5 artiklan 1 kohdan c alakohta – Tietojen minimointi	12
4. 5 artiklan 1 kohdan d alakohta – Täsmällisyys.....	12
5. 5 artiklan 1 kohdan e alakohta – Säilytyksen rajoittaminen	13
B. TIETOJENKÄSITTELYN OIKEUDELLISET PERUSTEET	13
1. 6 artiklan 1 kohdan a alakohta – Suostumus	13
2. 6 artiklan 1 kohdan b alakohta – Tarpeellista sopimuksen täytäntöön panemiseksi.....	14
3. 6 artiklan 1 kohdan c alakohta – Tarpeellista lakisäateisen velvoitteen noudattamiseksi	14
4. 6 artiklan 1 kohdan d alakohta – Tarpeellista elintärkeiden etujen suojaamiseksi.....	14
5. 6 artiklan 1 kohdan e alakohta – Tarpeellista yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai julkisen vallan käyttämiseksi	15
6. 6 artiklan 1 kohdan f alakohta – Tarpeellista rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen oikeutettujen etujentoteuttamiseksi	15
C. 9 ARTIKLA – ERITYISET TIETORYHMÄT.....	16
D. REKISTERÖIDYN OIKEUDET	16
1. 13 ja 14 artikla – Oikeus saada tietoja	17
2. 15 artikla – Oikeus saada pääsy tietoihin.....	18
3. 16 artikla – Oikeus tietojen oikaisemiseen; 17 artikla – Oikeus tietojen poistamiseen; 18 artikla – Oikeus käsittelyn rajoittamiseen	19
4. 21 artikla – Vastustamisoikeus.....	19
IV. 22 ARTIKLASSA MÄÄRITELTYJÄ PELKÄSTÄÄN AUTOMATISOITUJA PÄÄTÖKSIÄ KOSKEVAT ERITYISET SÄÄNNÖKSET	20
A. PELKÄSTÄÄN AUTOMAATTISEEN KÄSITTELYYN PERUSTUVA PÄÄTÖS.....	22
B. ”OIKEUSVAIKUTUKSET” TAI ”VASTAAVALLA TAVALLA MERKITTÄVÄT” VAIKUTUKSET	22
C. POIKKEUKSET KIELLOSTA.....	24
1. Sopimuksen täytäntöönpano.....	24

2.	<i>Hyväksyty unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä</i>	25
3.	<i>Nimenomainen suostumus</i>	25
D.	ERITYISET HENKILÖTIETORYHMÄT – 22 ARTIKLAN 4 KOHTA	26
E.	REKISTERÖIDYN OIKEUDET	26
1.	<i>13 artiklan 2 kohdan f alakohta ja 14 artiklan 2 kohdan g alakohta – Oikeus saada tietoja</i>	26
2.	<i>15 artiklan 1 kohdan h alakohta – Oikeus saada pääsy tietoihin</i>	28
F.	ASIANMUKAISET SUOJATOIMET	29
V.	LAPSET JA PROFILOINTI	30
VI.	TIETOSUOJAA KOSKEVAT VAIKUTUSTENARVIOINNIT JA TIETOSUOJAVASTAAVA	31
LIITE 1 –	HYVIÄ KÄYTÄNTÖJÄ KOSKEVAT SUOSITUKSET	33
LIITE 2 –	YLEISEN TIETOSUOJA-ASETUKSEN KESKEISET SÄÄNNÖKSET	35
	YLEISEN TIETOSUOJA-ASETUKSEN KESKEISET SÄÄNNÖKSET, JOTKA KOSKEVAT PROFILOINTIA JA AUTOMATISOITUJA PÄÄTÖKSIÄ	35
	YLEISEN TIETOSUOJA-ASETUKSEN KESKEISET SÄÄNNÖKSET, JOTKA KOSKEVAT 22 ARTIKLASSA MÄÄRITELTYJÄ AUTOMATISOITUJA PÄÄTÖKSIÄ	37
LIITE 3 –	LISÄÄ AIHEESTA	39

I. Johdanto

Yleisessä tietosuojasetuksessa käsitellään nimenomaisesti profilointia ja automatisoituja yksittäispäätöksiä, profilointi mukaan luettuna.¹

Profilointia ja automatisoituja päätöksiä käytetään yhä useammilla aloilla sekä yksityis- että julkissektorilla. Pankki- ja rahoitustoiminta, terveydenhuolto, verotus, vakuutusala, markkinointi ja mainonta ovat vain muutamia esimerkkejä aloista, joilla profilointia suoritetaan säännöllisesti päätöksenteon tueksi.

Teknologian edistysaskeleet, massadatan analysointivalmiudet sekä tekoälyn ja koneoppimisen mahdollisuudet ovat helpottaneet sellaisten profiilien luomista ja automatisoitujen päätösten tekemistä, jotka voivat vaikuttaa huomattavasti henkilöiden oikeuksiin ja vapauksiin.

Henkilötietojen laaja saatavuus internetistä ja esineiden internetiä käyttävistä laitteista sekä kyky löytää korrelointisuhteita ja luoda yhteyksiä voivat mahdollistaa henkilön persoonallisuuteen tai käyttäytymiseen, kiinnostuksenkohteisiin ja tapoihin liittyvien seikkojen määrittämisen, analysoinnin ja ennustamisen.

Profilointi ja automatisoidut yksittäispäätökset voivat olla hyödyllisiä henkilöille ja organisaatioille, sillä ne tuottavat muun muassa seuraavia hyötyjä:

- tehokkuuden lisääntyminen
- resurssien säästäminen.

Niillä on monia kaupallisia sovelluksia. Niitä voidaan käyttää esimerkiksi markkinoiden parempaan segmentointiin sekä palvelujen ja tuotteiden sovittamiseen henkilöiden tarpeiden mukaisiksi. Myös lääketiede sekä koulutus-, terveydenhuolto- ja liikennealat voivat hyötyä näistä prosesseista.

Profilointi ja automatisoidut päätökset voivat kuitenkin aiheuttaa henkilöiden oikeuksille ja vapauksille huomattavia riskejä, mikä edellyttää asianmukaisia suojatoimia.

Nämä prosessit voivat olla läpinäkymättömiä. Henkilöt eivät ehkä tiedä, että heitä profiloidaan, tai ymmärrä, mitä siihen liittyy.

¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/679, annettu 27 päivänä huhtikuuta 2016, luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta. Profilointia ja automatisoituja yksittäispäätöksiä käsitellään myös luonnollisten henkilöiden suojelusta toimivaltaisten viranomaisten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä rikosten ennalta estämistä, tutkimista, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta 27 päivänä huhtikuuta 2016 annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä (EU) 2016/680. Vaikka näissä suuntaviivoissa käsitellään ensisijaisesti yleisen tietosuojasetuksen mukaisia automatisoituja yksittäispäätöksiä ja profilointia, ne ovat olennaisia myös direktiivin (EU) 2016/680 mukaisten automatisoitujen yksittäispäätösten ja profiloinnin osalta siinä määrin, kuin säännökset ovat samanlaisia. Direktiivin (EU) 2016/680 mukaisten automatisoitujen yksittäispäätösten ja profiloinnin erityispiirteitä ei analysoida näissä suuntaviivoissa, koska niitä koskevia ohjeita annetaan tietosuojatyöryhmän 29.11.2017 hyväksymässä lausunnossa WP258 ”Opinion on some key issues of the Law Enforcement Directive (EU 2016/680)”. Tässä lausunnossa käsitellään lainvalvontaan liittyvän tietojenkäsittelyn yhteydessä tehtäviä automatisoituja yksittäispäätöksiä ja profilointia sivuilla 11–14, ja se on saatavilla verkko-osoitteessa http://ec.europa.eu/newsroom/article29/item-detail.cfm?item_id=610178

Profilointi voi pitää yllä olemassa olevia stereotyyppioita ja sosiaalista eriytymistä. Sillä voidaan myös lukita henkilö tiettyyn ryhmään ja rajata hänen valinnanmahdollisuutensa profiloinnin ehdottamiin mieltymyksiin. Tämä voi heikentää hänen vapauttaan valita esimerkiksi tiettyjä tuotteita tai palveluja, kuten kirjoja, musiikkia tai uutissyötteitä. Joissain tapauksissa profilointi voi johtaa epätarkkoihin ennusteisiin. Toisissa tapauksissa se voi aiheuttaa palvelujen ja tavaroiden epämäämistä ja perusteetonta syrjintää.

Yleisellä tietosuojasetuksella otetaan käyttöön uusia säännöksiä, joilla puututaan profiloinnin ja automatisoitujen päätösten muun muassa yksityisyyden suojalle aiheuttamiin riskeihin. Näiden suuntaviivojen tarkoituksena on selventää kyseisiä säännöksiä.

Tässä asiakirjassa käsitellään seuraavia seikkoja:

- profiloinnin ja automatisoitujen päätösten määritelmät ja yleisen tietosuojasetuksen yleinen soveltaminen niihin – [II luku](#)
- profilointia ja automatisoituja päätöksiä koskevat yleiset säännökset – [III luku](#)
- 22 artiklassa määriteltyjä pelkästään automatisoituja päätöksiä koskevat erityiset säännökset – [IV luku](#)
- lapset ja profilointi – [V luku](#)
- tietosuoja koskevat vaikutustenarvioinnit ja tietosuojavastaavat – [VI luku](#).

Liitteissä annetaan suosituksia hyvistä käytännöistä, jotka perustuvat EU:n jäsenvaltioiden kokemuksiin.

Direktiivin 95/46/EY 29 artiklan mukainen tietosuojatyöryhmä, jäljempänä 'tietosuojatyöryhmä', seuraa ohjeiden noudattamista ja voi täydentää niitä tarvittaessa myöhemmin.

II. Määritelmät

Yleisellä tietosuojasetuksella otetaan käyttöön säännöksiä sen varmistamiseksi, että profilointia ja automatisoituja yksittäispäätöksiä (siihen katsomatta, sisältyykö niihin profilointia vai ei) ei käytetä siten, että ne vaikuttavat perusteettomasti henkilöiden oikeuksiin. Tällaisia säännöksiä ovat esimerkiksi

- erityiset läpinäkyvyyttä ja kohtuullisuutta koskevat vaatimukset
- tiukemmat osoitusvelvollisuutta koskevat velvoitteet
- tietojenkäsittelyn määritellyt oikeusperusteet
- henkilöiden oikeudet vastustaa profilointia ja erityisesti markkinointitarkoituksiin tehtävää profilointia sekä
- tarve suorittaa tietosuoja koskeva vaikutustenarviointi tiettyjen edellytysten täytyessä.

Yleisessä tietosuojasetuksessa ei keskitytä vain automaattisen käsittelyn tai profiloinnin tuloksena tehtyihin päätöksiin. Sitä sovelletaan tietojen keräämiseen profiilien luomista varten sekä näiden profiilien soveltamiseen yksittäisiin henkilöihin.

A. Profilointi

Yleisen tietosuojasetuksen 4 artiklan 4 kohdan mukaan profiloinnilla tarkoitetaan

mitä tahansa henkilötietojen automaattista käsittelyä, jossa henkilötietoja käyttämällä arvioidaan luonnollisen henkilön tiettyjä henkilökohtaisia ominaisuuksia, erityisesti analysoidaan tai ennakoidaan piirteitä, jotka liittyvät kyseisen luonnollisen henkilön työsuoritukseen, taloudelliseen tilanteeseen, terveyteen, henkilökohtaisiin mieltymyksiin, kiinnostuksen kohteisiin, luotettavuuteen, käyttäytymiseen, sijaintiin tai liikkeisiin.

Profilointi koostuu seuraavista kolmesta osatekijästä:

- sen on oltava *automatisoitua* käsittelyä
- se on suoritettava *henkilötiedoilla* ja
- profiloinnin tavoitteena on oltava luonnollisen henkilön *henkilökohtaisten ominaisuuksien arvioiminen*.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 4 kohdassa viitataan ”mihin tahansa automaattiseen käsittelyyn” eikä ”pelkästään” automaattiseen käsittelyyn (johon viitataan 22 artiklassa). Profilointiin on liityttävä jonkinlaista automaattista käsittelyä, mutta ihmisen osallistuminen ei välttämättä sulje toimintaa määritelmän ulkopuolelle.

Profilointi on menettely, johon saattaa sisältyä useita tilastollisia päätelmiä. Sitä käytetään usein ihmisiä koskevien ennusteiden tekemiseen käyttämällä useista eri lähteistä peräisin olevia tietoja päätelmien tekemiseksi tietystä henkilöstä muiden, tilastollisesti samanlaisilta vaikuttavien henkilöiden ominaisuuksien perusteella.

Yleisen tietosuoja-asetuksen mukaan profilointi on henkilötietojen automaattista käsittelyä henkilökohtaisten ominaisuuksien arvioimiseksi ja erityisesti henkilöiden analysoimiseksi *tai* heitä koskevien ennusteiden tekemiseksi. Sanan ”arviointi” käyttö viittaa siihen, että profilointiin liittyy jonkinlaista henkilön arviointia tai määrittelyä.

Henkilöiden yksinkertainen luokittelu tunnettujen ominaisuuksien, kuten iän, sukupuolen ja pituuden perusteella ei välttämättä ole profilointia. Tämä riippuu luokittelun tarkoituksesta. Jokin yritys voi esimerkiksi haluta luokitella asiakkaansa näiden iän tai sukupuolen mukaan tilastollisiin tarkoituksiin ja hankkia kokonaiskuvan asiakkaistaan tekemättä mitään ennusteita tai päätelmiä tietystä henkilöstä. Tässä tapauksessa tarkoituksena ei ole henkilökohtaisten ominaisuuksien arviointi eikä tämä siten ole profilointia.

Euroopan neuvoston suositukseen CM/Rec (2010)13², jäljempänä ’suositus’, sisältyvä profiloinnin määritelmä on vaikuttanut yleiseen tietosuoja-asetukseen, mutta se ei ole identtinen tämän kanssa, koska suosituksessa *suljetaan pois* käsittely, johon ei sisälly päättelyä. Tästä huolimatta suosituksen selitys, jonka mukaan profilointiin voi kuulua seuraavat kolme erillistä vaihetta, on käyttökelpoinen:

- tiedonkeruu
- automaattinen analysointi korrelaatio-suhteiden tunnistamiseksi
- korrelaation soveltaminen henkilöön nykyisen tai tulevan käyttäytymisen piirteiden tunnistamiseksi.

² Euroopan neuvosto: The protection of individuals with regard to automatic processing of personal data in the context of profiling (yksilöiden suojele profiloinnin yhteydessä tapahtuvassa henkilötietojen automaattisessa käsittelyssä), Suositus CM/Rec(2010)13 ja perustelut, Euroopan neuvosto, 23.11.2010, [https://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/cdcj/CDCJ%20Recommendations/CMRec\(2010\)13E_Profiling.pdf](https://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/cdcj/CDCJ%20Recommendations/CMRec(2010)13E_Profiling.pdf). Haettu 24.4.2017.

Profilointia suorittavien rekisterinpitäjien on varmistettava, että ne täyttävät yleisen tietosuojasetuksen vaatimukset kaikkien edellä mainittujen vaiheiden suhteen.

Laajasti katsottuna profilointi tarkoittaa tietojen keräämistä henkilöstä (tai henkilöiden ryhmästä) ja henkilön ominaisuuksien tai käyttäytymismallien arvioimista tämän sijoittamiseksi tiettyyn luokkaan tai ryhmään, jotta voidaan analysoida ja/tai ennustaa esimerkiksi

- kykyä suorittaa jokin tehtävä
- kiinnostuksen kohteita tai
- todennäköistä käyttäytymistä.

Esimerkki

Tietojen välittäjä kerää tietoja erilaisista julkisista ja yksityisistä lähteistä joko asiakkaidensa puolesta tai omaan tarkoituksiinsa. Tietojen välittäjä kokoaa tiedot laatiakseen profiileja henkilöistä ja sijoittaa henkilöt segmentteihin. Se myy nämä tiedot yrityksille, jotka haluavat parantaa tavaroidensa ja palveluidensa kohdentamista. Tietojen välittäjä suorittaa profilointia sijoittamalla henkilön tiettyyn ryhmään tämän kiinnostuksen kohteiden mukaan.

Se, sisältyykö tähän 22 artiklan 1 kohdassa määriteltyä automatisoitua päätöksentekoa, riippuu olosuhteista.

B. Automatisoidut päätökset

Automatisoiduilla päätöksillä on eri soveltamisala, ja ne voivat osittain olla päällekkäisiä profiloinnin kanssa tai olla sen tuloksia. Pelkästään automatisoitu päätöksenteko tarkoittaa kykyä tehdä päätöksiä tekniikan avulla ilman ihmisen osallistumista. Automatisoidut päätökset voivat perustua minkä tahansa tyyppisiin tietoihin, kuten seuraaviin:

- kyseisten henkilöiden suoraan antamat tiedot (esimerkiksi vastaukset kyselylomakkeeseen)
- henkilöistä havainnoidut tiedot (kuten sovelluksen avulla kerätyt paikannustiedot)
- johdetut tai päätellyt tiedot, kuten henkilöstä jo luotu profiili (esimerkiksi luottopisteitys).

Automatisoituja päätöksiä voidaan tehdä joko profiloinnin avulla tai ilman sitä; profilointia voi tapahtua, vaikka ei tehtäisi automatisoituja päätöksiä. Profilointi ja automatisoidut päätökset eivät kuitenkaan välttämättä ole erillisiä toimintoja. Se, mikä alkaa yksinkertaisena automatisoituna päätöksentekoprosessina, voi muuttua profilointiin perustuvaksi prosessiksi sen mukaan, miten tietoja käytetään.

Esimerkki

Ylinopeussakkojen määrääminen pelkästään nopeuskameroiden tuottaman näytön perusteella on automatisoitu päätöksentekoprosessi, johon ei välttämättä liity profilointia.

Siitä tulisi kuitenkin profilointiin perustuva päätös, jos henkilön ajotapoja seurattaisiin pidemmän aikaa ja sakon määrä määräytyisi esimerkiksi sellaisen arvioinnin perusteella, jossa otetaan huomioon muita tekijöitä, kuten onko ylinopeus toistuvaa tai onko kuljettaja syyllistynyt äskettäin muihin liikenne rikkomuksiin.

Päätökset, jotka eivät ole pelkästään automaattisia, saattavat myös sisältää profilointia. Pankki voi esimerkiksi ennen lainan myöntämistä ottaa huomioon lainanottajan luottopisteistyksen, jolloin ihmiset suorittavat merkityksellisiä täydentäviä toimia, ennen kuin henkilöä koskeva päätös tehdään.

C. Miten yleisessä tietosuoja-asetuksessa käsitellään näitä käsitteitä?

Profilointia voidaan mahdollisesti käyttää kolmella tavalla:

- i) yleinen profilointi
- ii) profilointiin perustuva päätöksenteko ja
- iii) *pelkästään* automatisoitu päätöksenteko, profilointi mukaan luettuna, jolla on rekisteröityä koskevia oikeusvaikutuksia tai joka vaikuttaa häneen vastaavalla tavalla merkittävästi (22 artiklan 1 kohta).

Kohtien ii ja iii välistä eroa voidaan havainnollistaa seuraavilla kahdella esimerkillä, joissa henkilö hakee lainaa verkossa:

- ihminen päättää lainan myöntämisestä pelkästään automaattisesti tuotetun profiilin perusteella (ii)
- algoritmi päättää lainan myöntämisestä ja päätös toimitetaan automaattisesti henkilölle ilman ihmisen ennakoitua suorittamaa merkittävää arviointia (iii).

Rekisterinpitäjät voivat suorittaa profilointia ja automatisoitua päätöksentekoa, mikäli ne voivat noudattaa kaikkia periaatteita ja niillä on laillinen peruste tietojen käsittelyyn. Jos kyseessä on 22 artiklan 1 kohdassa määritelty pelkästään automaattinen päätöksenteko, profilointi mukaan luettuna, sovelletaan täydentäviä suoja-toimia ja rajoituksia.

Näiden suuntaviivojen III luvussa selitetään yleisen tietosuoja-asetuksen säännökset, jotka koskevat *kaikkea* profilointia ja automatisoituja yksittäispäätöksiä. Tähän sisältyvät päätöksentekoprosessit, jotka *eivät* ole pelkästään automaattisia.

Näiden suuntaviivojen IV luvussa selitetään erityiset säännökset, joita sovelletaan *vain* pelkästään automatisoituihin yksittäispäätöksiin, profilointi mukaan luettuna³. Tämän tyyppinen käsittely on yleisesti kielletty, jotta otetaan huomioon mahdolliset henkilöiden oikeuksiin ja vapauksiin kohdistuvat riskit.

III. **Profilointia ja automatisoituja päätöksiä koskevat yleiset säännökset**

Tämä yleiskatsaus säännöksistä koskee kaikkea profilointia ja automatisoituja päätöksiä. Muita, IV luvussa esitettyjä erityisiä säännöksiä sovelletaan, jos käsittely täyttää 22 artiklan 1 kohdassa annetun määritelmän.

A. Tietosuojaperiaatteet

³ Yleisen tietosuoja-asetuksen 22 artiklan 1 kohdassa annetun määritelmän mukaisesti.

Periaatteita sovelletaan kaikkeen profilointiin ja automatisoituihin päätöksiin, joihin liittyy henkilötietoja.⁴ Noudattamisen edistämiseksi rekisterinpitäjien olisi otettava huomioon seuraavat keskeiset seikat:

1. 5 artiklan 1 kohdan a alakohta – Lainmukaisuus, kohtuullisuus ja läpinäkyvyys

Käsittelyn läpinäkyvyys⁵ on yleisen tietosuoja-asetuksen keskeinen vaatimus.

Profilointiprosessi on usein rekisteröidyn kannalta näkymätön. Siinä luodaan johdettuja tai pääteltyjä tietoja henkilöistä – ”uusia” henkilötietoja, joita rekisteröidyt itse eivät ole suoraan toimittaneet. Henkilöiden ymmärryskyvyssä on eroja, ja heidän voi olla vaikeaa ymmärtää profilointiin ja automatisoituihin päätöksentekoprosesseihin liittyviä monimutkaisia tekniikoita.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 12 artiklan 1 kohdan mukaan rekisterinpitäjän on toimitettava rekisteröidyille heidän henkilötietojensa käsittelyä koskevat tiedot tiiviisti esitetyssä, läpinäkyvässä, helposti ymmärrettävässä ja saatavilla olevassa muodossa.⁶

Jos tiedot kerätään suoraan rekisteröidyltä, nämä tiedot olisi annettava keräämisajankohtana (13 artikla); jos tiedot hankitaan epäsuorasti, kyseiset tiedot olisi annettava 14 artiklan 3 kohdassa säädetyissä määrärajoissa.

Esimerkki

Jotkin vakuutusyhtiöt tarjoavat vakuutusmaksuja ja -palveluita henkilön ajokäyttäytymisen perusteella. Näissä tapauksissa huomioon otettavia seikkoja voivat olla esimerkiksi ajettu matka, ajoaika ja käytetty reitti sekä muihin (älykkään) auton tunnistinten keräämiin tietoihin perustuvat ennusteet. Kerättyjä tietoja käytetään profilointiin huonon ajokäyttäytymisen (kuten nopeiden kiihdytysten, äkkijarrutusten ja ylinopeuden) tunnistamiseksi. Näitä tietoja voidaan verrata ristiin muihin lähteisiin (esimerkiksi sää, liikenne, tien tyyppi), jotta kuljettajan käyttäytymistä voidaan ymmärtää paremmin.

Rekisterinpitäjän on varmistettava, että sillä on tämän tyyppiselle käsittelylle laillinen peruste. Rekisterinpitäjän on myös annettava rekisteröidylle tiedot kerätyistä tiedoista ja tarvittaessa 22 artiklan 1 ja 4 kohdassa tarkoitetun automatisoidun päätöksenteon olemassaolosta, käsittelyyn liittyvästä logiikasta samoin kuin tällaisen käsittelyn merkittävydestä ja mahdollisista seurauksista.

⁴ Yleisen tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 72 kappale: ”Profilointiin sovelletaan sellaisenaan tämän henkilötietojen käsittelyä sääntelevän asetuksen sääntöjä, kuten käsittelyn oikeudellisia perusteita tai tietosuojaperiaatteita.”

⁵ Läpinäkyvyyttä käsitellään tarkemmin tietosuojatyöryhmän läpinäkyvyyttä koskeissa suuntaviivoissa, ks. Guidelines on Transparency under Regulation 2016/679 (wp260rev.01), 11. huhtikuuta 2018, http://ec.europa.eu/newsroom/article29/item-detail.cfm?item_id=622227.

⁶ Australian tietosuojavaltuutetun viraston lausuntoluonnoksessa ”Guide to big data and the Australian Privacy Principles” 05/2016 todetaan seuraavaa: ”Tietosuojaselosteissa on selitettävä tietojenkäsittelykäytännöt selkeästi ja yksinkertaisesti, mutta myös kattavasti ja riittävän täsmällisesti, jotta ne olisivat mielekkäitä. *Sama teknologia, joka johtaa henkilötietojen laajempaan keräämiseen, tarjoaa myös mahdollisuuden laatia dynaamisempia, monitasoisempia ja käyttäjakeskeisempiä tietosuojaselosteita.*” <https://www.oaic.gov.au/engage-with-us/consultations/guide-to-big-data-and-the-australian-privacy-principles/consultation-draft-guide-to-big-data-and-the-australian-privacy-principles>, haettu 24.4.2017.

Tietoja ja henkilötietoihin pääsyä koskevia erityisvaatimuksia käsitellään III luvussa (osio D) ja IV luvussa (osio E).

Käsittelyn on myös oltava kohtuullista ja läpinäkyvää.

Profilointi voi olla kohtuutonta ja aiheuttaa syrjintää esimerkiksi estämällä henkilöiden työmahdollisuuksien, lainojen tai vakuutusten saannin tai kohdentamalla heille liian riskialttiita tai kalliita rahoitustuotteita. Seuraava esimerkki, joka ei täyttäisi 5 artiklan 1 kohdan a alakohdan vaatimuksia, havainnollistaa, miten kohtuuton profilointi voi johtaa siihen, että joillekin kuluttajille esitetään vähemmän houkuttelevia tarjouksia.

Esimerkki

Tietojen välittäjä myy kuluttajaprofiileja rahoitusalan yrityksille ilman kuluttajien lupaa ja tietämystä profiilien taustalla olevista tiedoista. Profiileilla kuluttajat määritellään ryhmiin (joiden nimiä ovat esimerkiksi ”Maalta ja tulee juuri ja juuri toimeen”, ”Etniset kakkoskaupungin kamppailijat”, ”Vaikea alku: nuoret yksinhuoltajat”) tai heidät ”pisteytetään” keskittyen kuluttajien heikkoon taloudelliseen asemaan. Rahoitusalan yritykset tarjoavat näille kuluttajille pikalainoja tai muita ”ei-perinteisiä” rahoituspalveluja (kalliita lainoja ja muita taloudellisesti riskialttiita tuotteita).⁷

2. 5 artiklan 1 kohdan b alakohta – Myöhempi käsittely ja käyttötarkoitussidonnaisuus

Profilointiin voi liittyä sellaisten henkilötietojen käyttöä, jotka alun perin kerättiin johonkin muuhun tarkoitukseen.

Esimerkki

Jotkin mobiilisovellukset tarjoavat paikannuspalveluja, joiden avulla käyttäjä voi löytää lähistöllä sijaitsevia ravintoloita, jotka tarjoavat alennuksia. Kerättyjä tietoja käytetään kuitenkin myös siihen, että rekisteröidystä luodaan profiili markkinointitarkoituksiin eli hänen ruokamieltymyksiään tai yleensä elämäntapaansa kartoitetaan. Rekisteröity odottaa, että hänen tietojensa käytetään ravintoloiden löytämiseen, mutta ei siihen, että hänelle lähetetään pizzalähetien mainoksia vain siksi, että sovellus on havainnut hänen tulleen kotiin myöhään. Tämä paikannustietojen myöhempi käyttö ei ehkä ole yhteensopivaa sen tarkoituksen kanssa, johon niitä alun perin kerättiin, ja saattaa siten edellyttää kyseisen henkilön suostumusta.⁸

⁷ Tämä esimerkki on lainattu seuraavasta Yhdysvaltain senaatin kauppaa, tiedettä ja liikennettä käsittelevän komitean raportista: A Review of the Data Broker Industry: Collection, Use, and Sale of Consumer Data for Marketing Purposes, Staff Report for Chairman Rockefeller, 18.12.2013, <https://www.commerce.senate.gov/public/cache/files/0d2b3642-6221-4888-a631-08f2f255b577/AE5D72CBE7F44F5BFC846BECE22C875B.12.18.13-senate-commerce-committee-report-on-data-broker-industry.pdf>, ks. etenkin tiivistelmän sivu ii ja varsinaisen asiakirjan sivu 12, haettu 21. heinäkuuta 2017.

⁸ On syytä huomata, että myös tulevan sähköisen viestinnän tietosuoja-asetuksen säännöksiä saatetaan soveltaa tässä yhteydessä.

Se, onko tämä myöhempi käsittely yhteensopivaa sen tarkoituksen kanssa, johon tiedot alun perin kerättiin, riippuu useista tekijöistä⁹, muun muassa siitä, mitä tietoja rekisterinpitäjä alun perin antoi rekisteröidylle. Nämä tekijät on otettu huomioon yleisessä tietosuojia-asetuksessa¹⁰, ja seuraavassa on tiivistelmä niistä:

- tietojen keräämisen alkuperäisten tarkoitusten ja myöhemmän käsittelyn tarkoitusten välinen suhde
- asiayhteys, jossa tiedot kerättiin, ja rekisteröityjen kohtuulliset odotukset niiden myöhemmän käytön suhteen
- tietojen luonne
- myöhemmän käsittelyn vaikutus rekisteröityihin ja
- rekisterinpitäjän soveltamat suojatoimet, joilla varmistetaan asianmukainen käsittely ja estetään tarpeettomat vaikutukset rekisteröityihin.

3. 5 artiklan 1 kohdan c alakohta – Tietojen minimointi

Profiloinnin, halvempien tallennuskustannusten ja suurien tietomäärien käsittelyvalmiuksien luomat liiketoimintamahdollisuudet voivat kannustaa organisaatioita keräämään enemmän henkilötietoja kuin ne todellisuudessa tarvitsevat siltä varalta, että ne osoittautuvat hyödyllisiksi tulevaisuudessa. Rekisterinpitäjien on varmistettava, että ne noudattavat tietojen minimoinnin periaatetta sekä käyttötarkoitussidonnaisuuden ja säilytyksen rajoittamisen periaatteita.

Rekisterinpitäjien olisi pystyttävä selittämään ja perustelemaan selvästi tarve kerätä ja säilyttää henkilötietoja tai harkittava yhdistelmätietojen, anonymisoitujen tietojen tai (jos tämä tarjoaa riittävän suojan) pseudonymisoitujen tietojen käyttämistä profilointiin.

4. 5 artiklan 1 kohdan d alakohta – Täsmällisyys

Rekisterinpitäjien olisi otettava tietojen täsmällisyys huomioon kaikissa profilointiprosessin vaiheissa ja etenkin

- kerätessään tietoja
- analysoidessaan tietoja
- luodessaan henkilöstä profiilin tai
- käyttäessään profiilia henkilöön vaikuttavan päätöksen tekemiseen.

Jos automatisoidussa päätöksenteossa tai profilointiprosessissa käytetyt tiedot ovat epätarkkoja, niiden tuloksena tehtävä päätös tai profiili ovat virheellisiä. Päätöksiä voidaan tehdä vanhentuneiden tietojen tai ulkoisten tietojen virheellisen tulkinnan perusteella. Epätarkkuudet saattavat johtaa epäasianmukaisiin ennusteisiin tai lausuntoihin esimerkiksi jonkun terveys-, luotto- tai vakuutusriskeistä.

Vaikka raakatiedot kirjataan täsmällisesti, tietue ei ehkä ole täysin edustava tai analyysissa on piilevä vinouma.

⁹ Tätä korostettiin tietosuojatyöryhmän 2.4.2013 antamassa käyttötarkoitussidonnaisuutta käsittelevässä lausunnossa 3/2013, http://ec.europa.eu/justice/data-protection/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2013/wp203_en.pdf, haettu 24.4.2017.

¹⁰ Yleisen tietosuojia-asetuksen 6 artiklan 4 kohta.

Rekisterinpitäjien on otettava käyttöön luotettavia toimenpiteitä tarkistaakseen ja varmistaakseen jatkuvasti, että uudelleen käytettävät tai epäsuorasti hankitut tiedot ovat täsmällisiä ja ajantasaisia. Tämä korostaa sitä, kuinka tärkeää on antaa selkeitä tietoja käsiteltävistä henkilötiedoista, jotta rekisteröity voi oikaista mahdolliset epätarkkuudet ja parantaa tietojen laatua.

5. 5 artiklan 1 kohdan e alakohta – Säilytyksen rajoittaminen

Koneoppimisen algoritmit on suunniteltu käsittelemään suuria tietomääriä ja luomaan korrelaatioita, joiden avulla organisaatiot voivat laatia henkilöistä hyvin kattavia ja henkilökohtaisia profiileja. Vaikka tietojen säilyttämisestä profiloinnin yhteydessä voi olla hyötyä, koska algoritmeilla on siten enemmän tietoja, joista oppia, rekisterinpitäjien on noudatettava tietojen minimoinnin periaatetta kerätessään henkilötietoja ja varmistettava, että ne säilyttävät kyseiset henkilötiedot ainoastaan niin kauan kuin on tarpeen ja oikeasuhteista tietojenkäsittelyn tarkoitusten toteuttamista varten.

Rekisterinpitäjän tietojen säilyttämistä koskevissa toimintalinjoissa olisi otettava huomioon henkilöiden oikeudet ja vapaudet 5 artiklan 1 kohdan e alakohdan vaatimusten mukaisesti.

Rekisterinpitäjän olisi myös varmistettava, että tietoja päivitetään koko säilytysajan epätarkkuuksien riskin vähentämiseksi.¹¹

B. Tietojenkäsittelyn oikeudelliset perusteet

Yleisen tietosuojasetuksen 22 artiklan 1 kohdassa määritellyt automatisoidut päätökset ovat sallittuja vain, jos jotakin IV luvussa (osiot C ja D) kuvatuista poikkeuksista sovelletaan. Seuraavat käsittelyn oikeudelliset perusteet ovat merkityksellisiä kaikkien muiden automatisoitujen yksittäispäätösten ja profiloinnin kannalta.

1. 6 artiklan 1 kohdan a alakohta – Suostumus

Suostumusta käsittelyn perusteena yleensä käsitellään tietosuojajärjestelmän suostumusta koskevissa suuntaviivoissa¹². Nimenomainen suostumus on yksi 22 artiklan 1 kohdassa määriteltyjä automatisoituja päätöksiä ja profilointia koskevan kiellon poikkeuksista.

Profilointi voi olla läpinäkymätöntä. Se perustuu usein tietoihin, jotka on johdettu tai päätelty muista tiedoista, pikemmin kuin rekisteröidyn suoraan toimittamiin tietoihin.

Rekisterinpitäjien, jotka haluavat käyttää suostumusta profiloinnin perusteena, on osoitettava, että rekisteröidyt ymmärtävät tarkalleen, mihin he suostuvat, ja muistettava, ettei suostumus aina ole riittävä käsittelyn peruste.¹³ Rekisteröidyillä olisi kaikissa tapauksissa oltava riittävästi merkityksellistä tietoa tietojen suunnitellusta käytöstä ja käsittelyn seurauksista, jotta varmistetaan, että heidän antamansa suostumus on tietoon perustuva valinta.

¹¹ Norjan tietosuojaviranomainen: The Great Data Race – How commercial utilisation of personal data challenges privacy, marraskuussa 2015 julkaistu raportti, Datatilsynet <https://www.datatilsynet.no/globalassets/global/english/engelsk-kommersialisering-endelig.pdf>, haettu 24.4.2017.

¹² Tietosuojajärjestelmä: Guidelines on Consent under Regulation 2016/679, WP259, 28.11.2017, http://ec.europa.eu/newsroom/just/document.cfm?doc_id=48849, haettu 18. joulukuuta 2017.

¹³ Ks. edellinen alaviite.

2. 6 artiklan 1 kohdan b alakohta – Tarpeellista sopimuksen täytäntöön panemiseksi

Rekisterinpitäjät saattavat haluta käyttää profilointia ja automatisoituja päätöksiä, koska

- ne saattavat lisätä päätöksentekoprosessin johdonmukaisuutta tai oikeudenmukaisuutta (esimerkiksi vähentämällä inhimillisten virheiden, syrjinnän ja vallan väärinkäytön mahdollisuutta)
- ne vähentävät riskiä siitä, että asiakkaat jättävät maksamatta tavaroista tai palveluista (esimerkiksi luottotietojen käyttö), tai
- niiden avulla päätöksiä voidaan tehdä nopeammin, mikä lisää tehokkuutta.

Edellä esitetystä huolimatta nämä näkökohdat sinänsä eivät riitä osoittamaan, että tämän tyyppinen käsittely on 6 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaisesti *tarpeellista* sopimuksen täytäntöön panemiseksi. Kuten tietosuojatyöryhmän lausunnossa oikeutetun intressin käsitteestä¹⁴ kuvaillaan, tarvetta olisi tulkittava tiukasti.

Seuraavassa on esimerkki profiloinnista, joka *ei* täyttäisi 6 artiklan 1 kohdan b alakohdassa säädettyjä käsittelyn perusteita.

Esimerkki

Käyttäjä ostaa joitakin tuotteita verkossa toimivalta vähittäismyyjältä. Sopimuksen täytäntöön panemiseksi vähittäismyyjän on käsiteltävä käyttäjän luottokorttitietoja maksutarkoituksiin ja käyttäjän osoitetta tavaroiden toimittamiseksi. Sopimuksen täytäntöönpano ei edellytä käyttäjän makumieltymyksiä ja elämäntapavalintoja koskevan profiilin luomista tämän verkkosivustolle tekemien käyntien perusteella. Vaikka profilointi mainitaan nimenomaisesti sopimuksen pienellä painetussa tekstissä, tämä sinänsä ei tee siitä ”tarpeellista” sopimuksen täytäntöön panemiseksi.

3. 6 artiklan 1 kohdan c alakohta – Tarpeellista lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi

Joissain tapauksissa saattaa olla lakisääteinen velvoite¹⁵ suorittaa profilointia – esimerkiksi petosten ennaltaehkäisyyn tai rahanpesun yhteydessä. Tietosuojatyöryhmän lausunnossa oikeutetusta intressistä¹⁶ annetaan hyödyllisiä tietoja tästä käsittelyn perusteesta sekä sovellettavista suojaustoimista.

4. 6 artiklan 1 kohdan d alakohta – Tarpeellista elintärkeiden etujen suojaamiseksi

¹⁴ Lausunto 6/2014 direktiivin 95/46/EY 7 artiklan mukaisesta rekisterinpitäjän oikeutetun intressin käsitteestä, Euroopan komissio, 9.4.2014, http://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2014/wp217_fi.pdf, haettu 24.4.2017.

¹⁵ Yleisen tietosuojasetuksen johdanto-osan 41 ja 45 kappale.

¹⁶ Tietosuojatyöryhmä: Lausunto 6/2014 direktiivin 95/46/EY 7 artiklan mukaisesta rekisterinpitäjän oikeutetun intressin käsitteestä, Euroopan komissio, 9.4.2014, http://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2014/wp217_fi.pdf, haettu 24.4.2017.

Tämä kattaa tilanteet, joissa käsittely on tarpeen sellaisen edun suojaamiseksi, joka on olennainen rekisteröidyn tai toisen luonnollisen henkilön hengen kannalta.

Tietyt tietojenkäsittelyn tyypit saattavat palvella sekä tärkeitä yleisiä etuja että rekisteröidyn elintärkeitä etuja. Esimerkki tästä on muun muassa profilointi, joka on tarpeen hengenvaarallisten sairauksien leviämistä ennustavien mallien laatimiseksi tai humanitaarisissa hätätilanteissa. Näissä tapauksissa ja lähtökohtaisesti rekisterinpitäjä voi kuitenkin käyttää elintärkeiden etujen perustetta vain, jos käsittelyllä ei ole mitään muuta oikeusperustetta.¹⁷ Jos käsittelyyn liittyy erityisiä henkilötietoryhmiä, rekisterinpitäjän on myös varmistettava, että se täyttää 9 artiklan 2 kohdan c alakohdan vaatimukset.

5. 6 artiklan 1 kohdan e alakohta – Tarpeellista yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai julkisen vallan käyttämiseksi

Yleisen tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohta saattaa olla asianmukainen peruste julkisella sektorilla suoritettavalle profiloinnille tietyissä olosuhteissa. Tehtävällä tai toiminnolla on oltava selvä lakisääteinen perusta.

6. 6 artiklan 1 kohdan f alakohta – Tarpeellista rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen oikeutettujen etujen¹⁸ toteuttamiseksi

Profilointi on sallittua, jos se on tarpeen rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen oikeutettujen etujen¹⁹ toteuttamiseksi. Yleisen tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan f alakohtaa ei kuitenkaan sovelleta automaattisesti vain siksi, että rekisterinpitäjällä tai kolmannella osapuolella on oikeutettu etu. Rekisterinpitäjän on suoritettava tasapainotesti arvioidakseen, menevätkö rekisteröidyn edut tai perusoikeudet ja -vapaudet sen etujen edelle.

Seuraavat seikat ovat erityisen merkittäviä:

- profiilin yksityiskohtaisuus (rekisteröity profiloidaan karkeasti kuvaillussa kohortissa, kuten ”englanninkielisestä kirjallisuudesta kiinnostuneet”, tai segmentoidaan ja kohdennetaan suhteellisen yleisellä tasolla)
- profiilin kattavuus (kuvataanko profiilissa vain jokin rekisteröidyn kapea ominaisuus vai luodaanko sillä kattavampi kuva)
- profiloinnin vaikutukset (seuraukset rekisteröidylle) sekä
- suojaustoimet, joilla pyritään varmistamaan profilointiprosessin kohtuullisuus, syrjimättömyys ja täsmällisyys.

Vaikka tietosuojatyöryhmän lausunto oikeutetusta intressistä²⁰ perustuu tietosuojadirektiivin 95/46/EY, jäljempänä ’direktiivi’, 7 artiklaan, se sisältää esimerkkejä, jotka ovat edelleen hyödyllisiä ja merkityksellisiä profilointia suorittaville rekisterinpitäjille. Siinä todetaan myös, että rekisterinpitäjän olisi vaikeaa perustella oikeutettujen etujen käyttöä esimerkiksi sellaisten

¹⁷ Yleisen tietosuojasetuksen johdanto-osan 46 kappale.

¹⁸ Yleisen tietosuojasetuksen johdanto-osan 47 kappaleessa lueteltuja oikeutettuja etuja ovat muun muassa käsittely suoramarkkinointitarkoituksissa ja ehdottoman välttämätön käsittely petosten estämistarkoituksissa.

¹⁹ Rekisterinpitäjän ”oikeutettu etu” ei voi tehdä profiloinnista laillista, jos käsittely kuuluu 22 artiklan 1 kohdassa annetun määritelmän piiriin.

²⁰ Tietosuojatyöryhmä: Lausunto 6/2014 direktiivin 95/46/EY 7 artiklan mukaisesta rekisterinpitäjän oikeutetun intressin käsitteestä, Euroopan komissio, 9.4.2014, s. 47, esimerkit sivuilla 59 ja 60, http://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2014/wp217_fi.pdf, haettu 24.4.2017.

yksityisyyteen puuttuvien suoramarkkinointitarkoituksiin suoritettavien profilointi- ja seurantakäytäntöjen oikeusperusteena, joissa henkilöitä seurataan useilla verkkosivustoilla ja useissa paikoissa, laitteissa ja palveluissa tai joihin liittyy tietojen välittämistä.

Arvioidessaan käsittelyn lainmukaisuutta 6 artiklan 1 kohdan f alakohdan nojalla rekisterinpitäjän olisi otettava huomioon myös profiilien tuleva käyttö tai yhdistely.

C. **9 artikla – Erityiset tietoryhmät**

Rekisterinpitäjät voivat käsitellä erityisiä henkilötietoryhmiä vain, jos ne täyttävät jonkin 9 artiklan 2 kohdassa säädetyistä ehdoista sekä 6 artiklassa säädetyn ehdon. Tähän sisältyvät profiloinnista johdetut tai päätellyt erityiset tietoryhmät.

Profiloinnilla voidaan luoda erityisiä tietoryhmiä sellaisista tiedoista tehtävillä päätelmillä, jotka sinänsä eivät kuulu erityisiin tietoryhmiin, mutta joista tulee tällaisia tietoja, kun niitä yhdistetään muihin tietoihin. Saattaa esimerkiksi olla mahdollista päätellä henkilön terveydentila tämän ruokaostoksia koskevista tiedoista, kun ne yhdistetään elintarvikkeiden laatua ja energiasisältöä koskeviin tietoihin.

On mahdollista, että havaitaan korrelaatioita, jotka paljastavat jotakin henkilön terveydentilasta, poliittisesta tai uskonnollisesta vakaumuksesta tai sukupuolisesta suuntautumisesta, kuten seuraava esimerkki osoittaa:

Esimerkki

Eräässä tutkimuksessa²¹ yhdistettiin Facebookissa tehdyt ”tykkäykset” rajallisiin kyselytutkimustietoihin ja havaittiin, että tutkijat pystyivät ennustamaan oikein miespuolisten käyttäjien sukupuolisen suuntautumisen 88 prosentissa tapauksista, käyttäjien etnisen alkuperän 95 prosentissa tapauksista ja sen, oliko käyttäjä kristitty vai muslimi, 82 prosentissa tapauksista.

Jos profiloinnista päätellään arkaluonteisia mieltymyksiä ja ominaisuuksia, rekisterinpitäjän olisi varmistettava, että

- käsittely on yhteensopivaa alkuperäisen tarkoituksen kanssa
- sillä on laillinen peruste erityisten tietoryhmien käsittelyyn ja
- se ilmoittaa rekisteröidylle käsittelystä.

Yleisen tietosuojasetuksen 22 artiklan 1 kohdassa määriteltyjä erityisiin tietoryhmiin perustuvia automatisoituja päätöksiä käsitellään IV luvussa (osio D).

D. **Rekisteröidyn oikeudet²²**

²¹

Michael Kosinski, David Stilwell ja Thore Graepel: Private traits and attributes are predictable from digital records of human behaviour. Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America, <http://www.pnas.org/content/110/15/5802.full.pdf>, haettu 29. maaliskuuta 2017.

²² Tämä osio on merkityksellinen sekä profiloinnin että automatisoitujen päätösten kannalta. On syytä huomata, että 22 artiklan mukaisten automatisoitujen päätösten osalta on olemassa myös muita vaatimuksia, joita käsitellään IV luvussa.

Yleisellä tietosuoja-asetuksella vahvistetaan rekisteröityjen oikeuksia ja luodaan uusia velvoitteita rekisterinpitäjille.

Profiloinnin yhteydessä nämä oikeudet ovat täytäntöönpanokelpoisia profiilin luovaa rekisterinpitäjää sekä rekisteröityä koskevan automatisoidun päätöksen tekevää (ihmisen osallistumisesta riippumatta) rekisterinpitäjää vastaan, jos nämä eivät ole sama toimija.

Esimerkki

Tietojen välittäjä suorittaa henkilötietojen profilointia. Yleisen tietosuoja-asetuksen 13 ja 14 artiklassa säädettyjen velvollisuuksiensa mukaisesti tietojen välittäjän olisi ilmoitettava henkilölle tietojenkäsittelystä, muun muassa siitä, aikooko se jakaa profiilin muiden organisaatioiden kanssa. Tietojen välittäjän olisi myös esitettävä erikseen tietoja 21 artiklan 1 kohdan mukaisesta vastustamisoikeudesta.

Tietojen käsittelijä jakaa profiilin toisen yrityksen kanssa. Tämä yritys käyttää profiilia yksilöllisen suoramarkkinoinnin lähettämiseen.

Tämän yrityksen olisi ilmoitettava henkilölle (14 artiklan 1 kohdan c alakohta) kyseisen profiilin käyttötarkoitus sekä se, mistä lähteestä se on saanut tiedot (14 artiklan 2 kohdan f alakohta). Yrityksen on myös kerrottava rekisteröidylle tämän oikeudesta vastustaa tietojen käsittelyä, myös profilointia, suoramarkkinointia varten (21 artiklan 2 kohta).

Tietojen välittäjän ja yrityksen olisi annettava rekisteröidylle oikeus saada pääsy käytettyihin tietoihin (15 artikla) mahdollisten virheellisten tietojen oikaisemiseksi (16 artikla) ja tietyissä tapauksissa poistaa profiili tai sen luomiseen käytetyt henkilötiedot (17 artikla). Rekisteröidylle olisi myös annettava tietoa hänen profiilistaan, esimerkiksi siitä, mihin ”segmentteihin” tai ”ryhmiin” hänet on sijoitettu.²³

Jos yritys käyttää profiilia osana pelkästään automaattiseen käsittelyyn perustuvaa päätöksentekoa, jolla on rekisteröityä koskevia oikeusvaikutuksia tai joka vaikuttaa häneen vastaavalla tavalla merkittävästi, yritys on rekisterinpitäjä, johon sovelletaan 22 artiklan säännöksiä. (Tämä ei sulje tietojen välittäjää 22 artiklan soveltamisalan ulkopuolelle, jos käsittely ylittää asiaa koskevan kynnyksen.)

1. 13 ja 14 artikla – Oikeus saada tietoja

Kun otetaan huomioon yleisen tietosuoja-asetuksen perustana oleva avoimuusperiaate, rekisterinpitäjien on varmistettava, että ne selittävät henkilöille selkeästi ja yksinkertaisesti, miten profilointi tai automatisoitu päätöksentekoprosessi toimii.

²³ Norjan tietosuojaviranomainen: The Great Data Race – How commercial utilisation of personal data challenges privacy, marraskuussa 2015 julkaistu raportti, <https://www.datatilsynet.no/globalassets/global/english/engelsk-kommersialisering-endelig.pdf>, haettu 24.4.2017.

Etenkin jos tietojenkäsittelyyn sisältyy profilointiin perustuvaa päätöksentekoa (katsomatta siihen, kuuluuko se 22 artiklan säännösten piiriin), rekisteröidylle on tehtävä selväksi, että käsittelyn tarkoituksena on sekä a) profilointi että b) päätöksen tekeminen luodun profiilin perusteella.²⁴

Johdanto-osan 60 kappaleen mukaan tietojen toimittaminen profiloinnista kuuluu rekisterinpitäjän 5 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaisiin avoimuutta koskeviin velvollisuuksiin. Rekisteröidyllä on oikeus saada rekisterinpitäjältä *tietoja* ”profiloinnista” ja tietyissä tilanteissa oikeus *vastustaa* sitä riippumatta siitä, tehdäänkö pelkästään profilointiin perustuvia automatisoituja yksittäispäätöksiä.

Lisäohjeita avoimuudesta yleensä on tietosuojatyöryhmän suuntaviivoissa yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisesta avoimuudesta²⁵.

2. 15 artikla – Oikeus saada pääsy tietoihin

Yleisen tietosuoja-asetuksen 15 artiklassa annetaan rekisteröidylle oikeus saada tietoja profilointiin käytetyistä henkilötiedoista, profiilin luomiseen käytetyt henkilötietoryhmät mukaan luettuna.

Käsittelyä koskevien 15 artiklan 3 kohdan mukaisten yleisten tietojen lisäksi rekisterinpitäjä on velvollinen asettamaan saataville profiilin luomisessa syöttötietoina käytetyt tiedot sekä antamaan pääsyn tietoihin profiilista ja niistä segmenteistä, joihin rekisteröity on sijoitettu.

Tämä eroaa 20 artiklassa säädetystä oikeudesta siirtää tietoja järjestelmästä toiseen, jonka mukaan rekisterinpitäjän on ilmoitettava vain rekisteröidyn toimittamat tai rekisterinpitäjän havainnoimat tiedot, mutta ei itse profiilia.²⁶

Johdanto-osan 63 kappaleessa annetaan jonkin verran suojaa rekisterinpitäjille, jotka ovat huolissaan liikesalaisuuksien tai henkisen omaisuuden paljastamisesta, ja tämä voi olla profiloinnin kannalta erityisen merkittävää. Sen mukaan oikeus saada pääsy tietoihin ”ei saisi vaikuttaa epäedullisesti muiden oikeuksiin ja vapauksiin, joita ovat esimerkiksi liikesalaisuudet tai henkinen omaisuus ja erityisesti ohjelmistojen tekijänoikeudet”. Rekisterinpitäjät eivät kuitenkaan voi käyttää liikesalaisuuksiensa suojelua tekosynä evätä rekisteröidyltä pääsy tietoihin tai kieltäytyä toimittamasta tälle tietoja.

Johdanto-osan 63 kappaleessa myös täsmennetään, että ”[m]ikäli mahdollista, rekisterinpitäjän olisi voitava tarjota etäpääsy suojattuun järjestelmään, jossa rekisteröity saa suoran pääsyn henkilötietoihinsa”.

²⁴ Yleisen tietosuoja-asetuksen 13 artiklan 1 kohdan c alakohta ja 14 artiklan 1 kohdan c alakohta. Yleisen tietosuoja-asetuksen 13 artiklan 2 kohdan f alakohdassa ja 14 artiklan 2 kohdan g alakohdassa edellytetään, että rekisterinpitäjä ilmoittaa rekisteröidylle 22 artiklan 1 ja 4 kohdassa kuvaillun automatisoidun päätöksenteon, profilointi mukaan luettuna, olemassaolosta. Tätä käsitellään tarkemmin IV luvussa.

²⁵ Tietosuojatyöryhmä: Guidelines on transparency under Regulation 2016/679, WP260, 28.11.2017, http://ec.europa.eu/newsroom/just/document.cfm?doc_id=48850, haettu 18.12.2017.

²⁶ Oikeutta tietojen siirtämiseen järjestelmästä toiseen koskevat tietosuojatyöryhmän ohjeet, WP242, s. 9, http://ec.europa.eu/newsroom/article29/item-detail.cfm?item_id=611233, haettu 8. tammikuuta 2018.

3. 16 artikla – Oikeus tietojen oikaisemiseen; 17 artikla – Oikeus tietojen poistamiseen; 18 artikla – Oikeus käsittelyn rajoittamiseen

Profilointiin voi liittyä ennustamista, mikä lisää epätarkkuuksien riskiä. Syöttötiedot saattavat olla epätarkkoja tai merkityksettömiä tai ne on voitu irrottaa asiayhteydestään. Korrelaatio-suhteiden havaitsemiseen käytettävissä algoritmissa voi olla virhe.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 16 artiklan mukaista oikeutta tietojen oikaisemiseen voidaan soveltaa esimerkiksi, jos henkilö sijoitetaan sellaiseen ryhmään, joka kertoo jotakin hänen kyvystään suorittaa jokin tehtävä, ja tämä profiili perustuu väriin tietoihin. Henkilöt saattavat haluta kyseenalaistaa käytettyjen tietojen sekä heihin sovelletun ryhmittelyn tai luokittelun paikkansapitävyyden.

Oikeuksia tietojen oikaisemiseen ja poistamiseen²⁷ sovelletaan sekä syöttötietoina käytettyihin henkilötietoihin (joita on käytetty profiilin luomiseen) että tuotoksen tietoihin (itse profiiliin tai henkilölle annettuun ”pisteytykseen”).

Yleisen tietosuoja-asetuksen 16 artiklassa annetaan rekisteröidylle myös oikeus täydentää henkilötietoja lisätiedoilla.

Esimerkki

Paikallisen lääkärinvastaanoton tietokonejärjestelmä sijoittaa henkilön ryhmään, joka todennäköisimmin sairastuu sydänsairauksiin. Tämä ”profiili” ei välttämättä ole virheellinen, vaikka henkilö ei koskaan kärsisi sydänvaivoista.

Profiilin mukaan hänen sairastumisensa on vain *todennäköisempää*. Tämä saattaa olla tilastollisesti totta.

Tästä huolimatta rekisteröidyllä on käsittelyn tarkoitus huomioon ottaen oikeus toimittaa täydentävä lausunto. Edellä esitetyssä skenaariossa se voisi perustua esimerkiksi kehittyneempään lääketieteelliseen tietokonejärjestelmään (ja tilastolliseen malliin), jossa otetaan huomioon enemmän tietoja ja suoritetaan tarkempia tutkimuksia kuin paikallisen lääkärinvastaanoton kapasiteetiltaan heikommassa järjestelmässä.

Oikeutta käsittelyn rajoittamiseen (18 artikla) sovelletaan missä tahansa profilointiprosessin vaiheessa.

4. 21 artikla – Vastustamisoikeus

Rekisterinpitäjän on saatettava 21 artiklan 1 ja 2 kohdan mukaista vastustamisoikeutta koskevat tiedot *nimenomaisesti* rekisteröidyn tietoon ja esitettävä ne selkeästi ja muusta tiedotuksesta erillään (21 artiklan 4 kohta).

Rekisteröity voi 21 artiklan 1 kohdan nojalla vastustaa käsittelyä (profilointi mukaan lukien) henkilökohtaiseen erityiseen tilanteeseensa liittyvällä perusteella. Rekisterinpitäjien edellytetään nimenomaisesti tarjoavan tämän oikeuden kaikissa tapauksissa, joissa käsittely perustuu 6 artiklan 1 kohdan e tai f alakohtaan.

Rekisteröidyn käyttäessä tätä oikeutta rekisterinpitäjän on keskeytettävä²⁸ profilointiprosessi (tai oltava aloittamatta sitä), ellei se voi osoittaa, että sen huomattavan tärkeät oikeudet edut syrjäyttävät

²⁷ Yleisen tietosuoja-asetuksen 17 artikla.

²⁸ Yleisen tietosuoja-asetuksen 18 artiklan 1 kohdan d alakohta.

rekisteröidyn edut, oikeudet ja vapaudet. Rekisterinpitäjä voi myös joutua poistamaan kyseiset henkilötiedot²⁹.

Yleisessä tietosuoja-asetuksessa ei selitetä mitenkään, mikä katsottaisiin huomattavan tärkeäksi oikeutetuksi eduksi³⁰. Profiloinnista saattaa olla esimerkiksi hyötyä koko yhteiskunnalle (tai laajemmalle yhteisölle) eikä vain rekisterinpitäjän kaupallisille eduille, kuten siinä tapauksessa, että profiloinnilla pyritään ennustamaan tartuntatautien leviämistä.

Rekisterinpitäjän olisi

- otettava huomioon profiloinnin merkitys rekisterinpitäjän tavoitteen kannalta
- otettava huomioon profiloinnin vaikutus rekisteröidyn etuihin, oikeuksiin ja vapauksiin – tämä vaikutus olisi rajoitettava siihen, mikä on välttämätöntä tavoitteen saavuttamiseksi sekä
- suoritettava tasapainotesti.

Rekisterinpitäjän kilpailevien etujen ja rekisteröidyn vastustamisperusteiden (jotka voivat olla henkilökohtaisia, sosiaalisia tai ammatillisia syitä) välillä on aina tehtävä tasapainotesti. Direktiivin 95/46/EY säännöksistä poiketen huomattavan tärkeitä oikeutettuja etuja koskeva todistustaakka on rekisterinpitäjällä eikä rekisteröidyllä.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 21 artiklan sanamuodosta käy selvästi ilmi, että tämä tasapainotesti poikkeaa 6 artiklan 1 kohdan f alakohdan mukaisesta tasapainotestistä. Toisin sanoen ei riitä, että rekisterinpitäjä vain osoittaa aiemman oikeutettuja etuja koskevan analyysinsä olleen paikkansapitävä. Tässä tasapainotestissä oikeutetun edun on oltava *huomattavan tärkeä*, mikä merkitsee sitä, että vastalauseiden syrjäyttämisen kynnyks on korkeampi.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 21 artiklan 2 kohdassa rekisteröidylle myönnetään *ehdoton* oikeus vastustaa henkilötietojensa käsittelyä suoramarkkinointitarkoitukseen, mukaan lukien profilointia, niiltä osin kuin se liittyy suoramarkkinointiin.³¹ Tämä tarkoittaa, että eduista ei tarvitse tehdä tasapainotestiä; rekisterinpitäjän on noudatettava henkilön toivomuksia kysymättä vastustamisen syitä. Johdanto-osan 70 kappaleessa esitetään tähän oikeuteen liittyvää lisäkontekstia ja todetaan, että sitä voidaan harjoittaa milloin tahansa ja maksutta.

IV. 22 artiklassa määritellyt pelkäävät automatisoituja päätöksiä koskevat erityiset säännökset

Yleisen tietosuoja-asetuksen 22 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

²⁹ Yleisen tietosuoja-asetuksen 17 artiklan 1 kohdan c alakohta.

³⁰ Ks. lainmukaisuutta koskeva selitys tietosuojatyöryhmän lausunnossa 6/2014 direktiivin 95/46/EY 7 artiklan mukaisesta rekisterinpitäjän oikeutetun intressin käsitteestä, 9.4.2014, s. 24–26, http://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2014/wp217_fi.pdf, haettu 24.4.2017.

³¹ Yleisen tietosuoja-asetuksen 12 artiklan 2 kohdan mukaisesti rekisterinpitäjien, jotka keräävät henkilöiltä henkilötietoja käyttääkseen niitä suoramarkkinointitarkoituksiin, olisi harkittava mahdollisuutta tarjota rekisteröidylle tietojen keräämisen yhteydessä mahdollisuutta ilmoittaa helposti, että nämä eivät halua henkilötietojaan käytettävän suoramarkkinointitarkoituksiin, sen sijaan, että heidän edellytetään käyttävän vastustamisoikeuttaan myöhemmin.

Rekisteröidyllä on oikeus olla joutumatta sellaisen päätöksen kohteeksi, joka *perustuu pelkästään* automaattiseen käsittelyyn, kuten profilointiin, ja jolla on häntä koskevia *oikeusvaikutuksia* tai joka *vaikuttaa häneen vastaavalla tavalla merkittävästi*.

Säännöksessä käytetty termi ”oikeus” ei tarkoita sitä, että 22 artiklan 1 kohtaa sovelletaan vain, jos rekisteröity aktiivisesti vetoaa siihen. Kyseisessä 22 artiklan 1 kohdassa vahvistetaan pelkästään automaattiseen käsittelyyn perustuvien päätösten yleinen kieltö. Tätä kieltöä sovelletaan siihen katsomatta, toteuttaako rekisteröity toimenpiteitä henkilötietojensa käsittelyn suhteen.

Tiivistäen voidaan todeta, että 22 artiklassa säädetään seuraavaa:

- i) Pääsääntönä on, että sellaiset täysin automatisoidut yksittäispäätökset, mukaan luettuna profilointi, ovat yleisesti kiellettyjä, joilla on rekisteröityä koskevia oikeusvaikutuksia tai jotka vaikuttavat häneen vastaavalla tavalla merkittävästi.
- ii) Tästä säännöstä on poikkeuksia.
- iii) Jos jotakin näistä poikkeuksista sovelletaan, on toteutettava toimenpiteitä, joilla suojataan rekisteröidyn oikeudet ja vapaudet sekä oikeutetut edut.³²

Tämä tulkinta vahvistaa sitä käsitystä, että rekisteröity valvoo omia henkilötietojaan, mikä vastaa yleisen tietosuojaa-asetuksen peruseriaatteita. Yleisen tietosuojaa-asetuksen 22 artiklan tulkinta kieltona pikemmin kuin oikeutena, johon voidaan vedota, merkitsee sitä, että henkilöt suojataan automaattisesti tämän tyyppisen käsittelyn mahdollisilta vaikutuksilta. Artiklan sanamuoto viittaa siihen, että tämä on sen tarkoitus, ja sitä tukee johdanto-osan 71 kappale, jossa todetaan seuraavaa:

Kyseiseen tietojenkäsittelyyn, mukaan lukien profilointiin, perustuva päätöksenteko **olisi** kuitenkin **sallittava**, jos siihen annetaan nimenomainen lupa [...] unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä, [...] tai jos se on tarpeen [...] sopimuksen tekemistä tai täytäntöönpanoa varten tai jos rekisteröity on antanut siihen nimenomaisen suostumuksensa.

Tämä merkitsee sitä, että 22 artiklan 1 kohdan mukainen käsittely ei ole yleisesti sallittua.³³

Tästä huolimatta 22 artiklan 1 kohdassa säädettyä kieltöä sovelletaan *vain* tietyssä olosuhteissa, jos pelkästään automaattiseen käsittelyyn, profilointi mukaan luettuna, perustuvalla päätöksellä on oikeusvaikutuksia henkilöön tai jos se vaikuttaa häneen vastaavalla tavalla merkittävästi. Myös näissä tapauksissa on tiettyjä määriteltyjä poikkeuksia, joiden perusteella tällaista käsittelyä voidaan suorittaa.

Vaadittavia suojatoimia, joita käsitellään lähemmin jäljempänä, ovat muun muassa oikeus saada tietoja (tästä säädetään 13 ja 14 artiklassa – erityisesti oikeus saada mielekkäitä tietoja käsittelyyn liittyvästä logiikasta sekä sen merkityksestä ja suunnitelluista seurauksista rekisteröidylle) sekä oikeus vaatia ihmisen osallistumista ja oikeus riitauttaa päätös (näistä säädetään 22 artiklan 3 kohdassa).

Kaikki käsittely, joka todennäköisesti aiheuttaa korkean riskin rekisteröidylle, edellyttää, että rekisterinpitäjä tekee [tietosuojaa koskevan vaikutustenarvioinnin](#).³⁴ Sen lisäksi, että tietosuojaa

³² Johdanto-osan 71 kappaleen mukaan tällaiseen käsittelyyn olisi ”sovellettava asianmukaisia suojatoimia, joihin olisi kuuluttava käsittelystä ilmoittaminen rekisteröidylle ja oikeus vaatia ihmisen osallistumista tietojen käsittelemiseen, rekisteröidyn oikeus esittää kantansa, saada selvitys kyseisen arvioinnin jälkeen tehdystä päätöksestä ja riitauttaa päätös”.

³³ Lisäkommentteja 22 artiklan tulkinnasta kieltona on liitteessä 2.

koskevassa vaikutustenarvioinnissa käsitellään muita käsittelyyn liittyviä riskejä, siitä voi olla erityistä hyötyä rekisterinpitäjille, jotka ovat epävarmoja siitä, kuuluvatko heidän suunnittelemansa toimet 22 artiklan 1 kohdan määritelmän piiriin, ja jos nämä toimet ovat sallittuja määritellyn poikkeuksen perusteella, mitä suojatoimia on sovellettava.

A. Pelkästään automaattiseen käsittelyyn perustuva päätös

Yleisen tietosuojasetuksen 22 artiklan 1 kohdassa viitataan päätöksiin, jotka ”perustuvat pelkästään” automaattiseen käsittelyyn. Tämä tarkoittaa sitä, että päätöksentekoprosessiin ei osallistu ihmisiä.

Esimerkki

Automatisoitu prosessi tuottaa tosiasiallisesti rekisteröityä koskevan suosituksen. Jos ihminen tarkastelee ja ottaa huomioon muita tekijöitä lopullista päätöstä tehtäessä, tämä päätös ei ”perustu pelkästään” automaattiseen käsittelyyn.

Rekisterinpitäjä ei voi kiertää 22 artiklan säännöksiä tekaistulla ihmisen osallistumisella. Jos esimerkiksi joku soveltaa rutiininomaisesti automaattisesti tuotettuja profiileita henkilöihin vaikuttamatta tosiasiallisesti mitenkään lopputulokseen, kyse on yhä pelkästään automaattiseen käsittelyyn perustuvasta päätöksestä.

Jotta kyse olisi ihmisen osallistumisesta, rekisterinpitäjän on varmistettava, että päätöksen valvonnalla on merkitystä eikä se ole vain tyhjä ele. Sen suorittavalla taholla olisi oltava valtuudet ja pätevyys muuttaa päätöstä. Suorittajan olisi analyysin yhteydessä otettava huomioon kaikki merkitykselliset tiedot.

Osana tietosuojaaja koskevaa vaikutustenarviointia rekisterinpitäjän olisi määritettävä ja kirjattava, missä määrin ihminen osallistuu päätöksentekoprosessiin ja missä vaiheessa tämä tapahtuu.

B. ”Oikeusvaikutukset” tai ”vastaavalla tavalla merkittävät” vaikutukset

Yleisessä tietosuojasetuksessa myönnetään, että automatisoiduilla päätöksillä, profilointi mukaan luettuna, voi olla vakavia seurauksia henkilöille. Yleisessä tietosuojasetuksessa ei määritellä ”oikeusvaikutuksia” tai ”vastaavalla tavalla merkittäviä” vaikutuksia, mutta sanamuodosta käy selvästi ilmi, että vain vakavat vaikutukset kuuluvat 22 artiklan soveltamisalaan.

”Päätös, jolla on oikeusvaikutuksia”

Oikeusvaikutus edellyttää, että pelkästään automaattiseen käsittelyyn perustuva päätös vaikuttaa henkilön laillisiin oikeuksiin, kuten yhdistymisvapauteen, äänioikeuteen tai oikeuteen ryhtyä oikeustoimiin. Oikeusvaikutus voi olla myös seikka, joka vaikuttaa henkilön oikeudelliseen asemaan tai sopimusperusteisiin oikeuksiin. Esimerkkejä tällaisista vaikutuksista ovat muun muassa henkilöä koskevat automatisoidut päätökset, jotka johtavat

³⁴ Tietosuojatyöryhmä: Ohjeet tietosuojaaja koskevasta vaikutustenarvioinnista ja keinoista selvittää ”liittykö käsittelyyn todennäköisesti” asetuksessa (EU) 2016/679 tarkoitettu ”korkea riski”, 4.4.2017, Euroopan komissio, http://ec.europa.eu/newsroom/article29/item-detail.cfm?item_id=611236, haettu 24.4.2017.

- sopimuksen peruuttamiseen
- tietyn lakisääteisen sosiaalietuuden, kuten lapsilisän tai asumistuen, myöntämiseen tai epäämiseen
- maahantulokieltoon johonkin valtioon tai kansalaisuuden epäämiseen.

”Vaikuttaa häneen vastaavalla tavalla merkittävästi”

Vaikka päätöksentekoprosessi ei vaikuttaisi henkilöiden laillisiin oikeuksiin, se voi silti kuulua 22 artiklan piiriin, jos se vaikuttaa näihin vastaavalla tavalla merkittävästi.

Toisin sanoen vaikka rekisteröidyn lailliset oikeudet tai velvollisuudet eivät muutu, häneen saattaa silti kohdistua riittävän merkittävä vaikutus, joka edellyttää tämän säännöksen mukaista suojelua. Yleisessä tietosuojaja-asetuksessa ilmaisuun ”vaikuttaa merkittävästi” lisätään ilmaus ”vastaavalla tavalla” (jota ei ole direktiivin 95/46/EY 15 artiklassa). Tästä syystä *merkittävyyden* kynnyksen on oltava samanlainen kuin oikeusvaikutuksen aiheuttavan päätöksen kynnys.

Johdanto-osan 71 kappaleessa mainitaan seuraavat tyypilliset esimerkit: ”online-luottihakemuksen automaattinen epääminen” tai ”sähköisen rekrytointin käytännöt ilman ihmisen osallistumista”.

Jotta tietojenkäsittelyn vaikutus henkilöön olisi merkittävä, vaikutusten on oltava riittävän suuria tai huomattavia ollakseen huomionarvoisia. Toisin sanoen päätöksen on voitava mahdollisesti

- vaikuttaa merkittävästi kyseisten henkilöiden olosuhteisiin, käyttäytymiseen tai valintoihin
- vaikuttaa rekisteröityyn pitkäaikaisesti tai pysyvästi tai
- ääritapauksessa johtaa henkilöiden syrjäytymiseen tai syrjintään.

On vaikeaa määritellä tarkasti, mitä pidettäisiin riittävän *merkittävänä* kynnyksen ylittymiseksi, mutta seuraavat päätökset voisivat kuulua tähän ryhmään:

- päätökset, jotka vaikuttavat henkilön taloudellisiin olosuhteisiin, kuten luottokelpoisuuteen
- päätökset, jotka vaikuttavat henkilön mahdollisuuksiin saada terveydenhuoltopalveluja
- päätökset, joilla henkilöltä evätään työllistymismahdollisuus tai hänet asetetaan vakavasti epäedulliseen asemaan
- päätökset, jotka vaikuttavat henkilön koulutusmahdollisuuksiin, kuten yliopistoon hyväksymiseen.

Tämä nostaa esiin myös kysymyksen verkkomainonnasta, jossa käytetään yhä enemmän automatisoituja välineitä ja johon liittyy automatisoituja yksittäispäätöksiä. Edellä III luvussa käsiteltyjen yleisen tietosuojaja-asetuksen yleisten säännösten noudattamisen lisäksi myös ehdotetun sähköisen viestinnän tietosuojaja-asetuksen säännökset saattavat olla merkityksellisiä. Lisäksi lapset edellyttävät tehokkaampaa suojelua, jota käsitellään jäljempänä V luvussa.

Monissa tyypillisissä tapauksissa päätöksellä käytetään profilointiin perustuvaa kohdennettua mainontaa ei ole vastaavalla tavalla merkittävää vaikutusta henkilöihin. Esimerkki tästä on tavanomaisia vaatteita myyvän verkkokaupan mainos, joka perustuu yksinkertaiseen demografiseen profiiliin ”Brysselin alueella asuvat 25–35-vuotiaat naiset, jotka ovat todennäköisesti kiinnostuneita muodista ja tietyistä vaatteista”.

On kuitenkin mahdollista, että tällaisella päätöksellä on merkittävä vaikutus, mutta tämä riippuu kunkin tapauksen erityispiirteistä, joita ovat muun muassa seuraavat:

- profilointiprosessin yksityisyyteen puuttumisen aste, mukaan luettuna henkilöiden seuraaminen eri verkkosivustoilla, laitteissa ja palveluissa

- kyseisten henkilöiden odotukset ja toiveet
- mainoksen toimitustapa tai
- kohteena olevien rekisteröityjen heikkouksia koskevan tiedon hyödyntäminen.

Käsittely, jolla on ehkä vain vähän vaikutuksia henkilöihin yleensä, saattaa vaikuttaa merkittävästi tiettyihin yhteiskuntaryhmiin, kuten vähemmistöryhmiin tai haavoittuvassa asemassa oleviin aikuisiin. Esimerkiksi henkilö, jonka tiedetään olevan tai joka todennäköisesti on taloudellisissa vaikeuksissa ja jolle säännöllisesti kohdennetaan mainoksia korkeakorkoisista lainoista, saattaa tarttua näihin tarjouksiin ja ottaa lisää velkaa.

Automatisoidulla päätöksenteolla, joka johtaa eriytettyyn hinnoitteluun henkilötietojen tai henkilökohtaisten ominaisuuksien perusteella, saattaa myös olla merkittävä vaikutus, jos esimerkiksi kohtuuttoman korkeat hinnat tosiasiallisesti estävät henkilöä hankkimasta tiettyjä tavaroita tai palveluja.

Myös muiden kuin sen henkilön, jota automatisoitu päätös koskee, toteuttamat toimet saattavat aiheuttaa vastaavalla tavalla merkittäviä vaikutuksia. Tätä havainnollistetaan seuraavassa.

Esimerkki

Luottokorttiyhtiö saattaa hypoteettisesti alentaa jonkin asiakkaansa luottorajaa kyseisen asiakkaan oman maksuhistorian sijasta ei-perinteisten luottokriteerien, kuten muiden samalla alueella asuvien ja samoissa myymälöissä ostoksia tekevien asiakkaiden analysoinnin, perusteella.

Tämä saattaa aiheuttaa sen, että henkilöltä evätään mahdollisuuksia muiden henkilöiden toimien perusteella.

Jossain toisessa kontekstissa tämän tyyppisten ominaisuuksien käytöllä saattaa olla se etu, että luottoja myönnetään henkilöille, joilla ei ole perinteistä luottohistoriaa ja joille muutoin ei olisi myönnetty luottoa.

C. Poikkeukset kiellosta

Kuten edellä on selostettu, 22 artiklan 1 kohdassa säädetään sellaisten automatisoitujen yksittäispäätösten yleisestä kiellosta, joilla on oikeusvaikutuksia tai vastaavalla tavalla merkittäviä vaikutuksia.

Tämä tarkoittaa, ettei rekisterinpitäjä saisi suorittaa 22 artiklan 1 kohdassa kuvattua käsittelyä, ellei siihen sovelleta jotakin seuraavista 22 artiklan 2 kohdassa säädetyistä poikkeuksista, joiden mukaan kieltoa ei sovelleta, jos päätös

- a) on välttämätön sopimuksen tekemistä tai täytäntöönpanoa varten
- b) on hyväksytty rekisterinpitäjään sovellettavassa unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä, jossa vahvistetaan myös asianmukaiset toimenpiteet rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien sekä oikeutettujen etujen suojaamiseksi tai
- c) perustuu rekisteröidyn nimenomaiseen suostumukseen.

Jos päätöksentekoon liittyy 9 artiklan 1 kohdassa määriteltyjä erityisiä henkilötietoryhmiä, rekisterinpitäjän on myös varmistettava, että se voi täyttää 22 artiklan 4 kohdan vaatimukset.

1. Sopimuksen täytäntöönpano

Rekisterinpitäjät saattavat haluta käyttää pelkästään automatisoituja päätöksentekoprosesseja sopimustarkoituksiin, koska ne pitävät tätä asianmukaisimpana keinona tavoitteen saavuttamiseksi. Rutiininomainen ihmisen osallistuminen voi joskus olla epäkäytännöllistä tai mahdotonta pelkästään käsiteltävien tietojen määrän vuoksi.

Rekisterinpitäjän on voitava osoittaa, että tämän tyyppinen käsittely on välttämätöntä, kun otetaan huomioon, voitaisiinko käyttää yksityisyyteen vähemmän puuttuvaa menetelmää.³⁵ Jos on olemassa muita tehokkaita ja yksityisyyteen vähemmän puuttuvia keinoja saman päämäärän saavuttamiseksi, tällainen käsittely ei ole ”välttämätöntä”.

Yleisen tietosuojasetuksen 22 artiklan 1 kohdassa kuvatut automatisoidut päätökset saattavat olla tarpeen myös sopimusta edeltävää käsittelyä varten.

Esimerkki

Yritys ilmoittaa avoimesta toimesta. Koska kyseinen yritys on suosittu työpaikka, se saa kymmeniätuhansia hakemuksia. Hakemusten poikkeuksellisen suuren määrän vuoksi yritys saattaa katsoa, ettei ole käytännössä mahdollista tunnistaa sopivia hakijoita käyttämättä ensin täysin automatisoituja keinoja niiden hakemusten karsimiseksi, jotka eivät tule kysymykseen. Tässä tapauksessa automatisoitu päätöksenteko voi olla tarpeen mahdollisten ehdokkaiden esivalintaa varten, ja tarkoituksena on tehdä sopimus rekisteröidyn kanssa.

Näiden suuntaviivojen III luvussa (osiossa B) annetaan lähempiä tietoja sopimuksista käsittelyn oikeusperusteena.

2. Hyväksytty unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä

Automatisoituja päätöksiä, profilointi mukaan luettuna, voidaan mahdollisesti tehdä 22 artiklan 2 kohdan b alakohdan nojalla, jos sen käyttö on hyväksytty unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä. Kyseisessä lainsäädännössä on vahvistettava myös asianmukaiset toimenpiteet rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien sekä oikeutettujen etujen suojaamiseksi.

Johdanto-osan 71 kappaleen mukaan tähän voi sisältyä 22 artiklan 1 kohdassa määriteltyjen automatisoitujen päätösten käyttö petosten ja verovilpin valvomiseksi ja torjumiseksi tai rekisterinpitäjän tarjoaman palvelun turvallisuuden ja luotettavuuden varmistamiseksi.

3. Nimenomainen suostumus

Yleisen tietosuojasetuksen 22 artiklassa edellytetään *nimenomaista* suostumusta. Käsittely, joka kuuluu 22 artiklan 1 kohdan määritelmän piiriin, aiheuttaa merkittäviä tietosuojariskejä, ja tästä syystä henkilöiden vahvaa kykyä valvoa henkilötietojaan pidetään asianmukaisena.

³⁵ Buttarelli, Giovanni: Assessing the necessity of measures that limit the fundamental right to the protection of personal data: A Toolkit, Euroopan tietosuojavaltuutettu, 11.4.2017, https://edps.europa.eu/sites/edp/files/publication/17-04-11_necessity_toolkit_en_0.pdf, haettu 24.4.2017.

”Nimenomaista suostumusta” ei määritellä tietosuoja-asetuksessa. Suostumusta koskevissa tietosuojatyöryhmän suuntaviivoissa³⁶ annetaan ohjeita siitä, miten tätä pitäisi tulkita.

Näiden suuntaviivojen III luvussa (osiossa B) annetaan lähempiä tietoja suostumuksesta yleensä.

D. Erityiset henkilötietoryhmät – 22 artiklan 4 kohta

Automatisoidut päätökset (jotka on kuvailtu 22 artiklan 1 kohdassa), joihin liittyy erityisiä henkilötietoryhmiä, ovat sallittuja vain seuraavin kumulatiivisin edellytyksin (22 artiklan 4 kohta):

- on olemassa sovellettava 22 artiklan 2 kohdan mukainen poikkeus ja
- sovelletaan 9 artiklan 2 kohdan a tai g alakohtaa.

9 artiklan 2 kohdan a alakohta – rekisteröidyn nimenomainen suostumus tai

9 artiklan 2 kohdan g alakohta – käsittely on tarpeen tärkeää yleistä etua koskevasta syystä unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön nojalla, edellyttäen että se on oikeasuhteinen tavoitteeseen nähden, siinä noudatetaan keskeisiltä osin oikeutta henkilötietojen suojaan ja siinä säädetään asianmukaisista ja erityisistä toimenpiteistä rekisteröidyn perusoikeuksien ja etujen suojaamiseksi.

Molemmissa edellä mainituissa tapauksissa rekisterinpitäjän on toteutettava asianmukaiset toimenpiteet rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien sekä oikeutettujen etujen suojaamiseksi.

E. Rekisteröidyn oikeudet³⁷

1. 13 artiklan 2 kohdan f alakohta ja 14 artiklan 2 kohdan g alakohta – Oikeus saada tietoja

Koska 22 artiklan piiriin kuuluva profilointi saattaa aiheuttaa rekisteröityjen oikeuksien osalta riskejä ja puuttumista, rekisterinpitäjien olisi kiinnitettävä erityistä huomiota avoimuutta koskeviin velvoitteisiinsa.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 13 artiklan 2 kohdan f alakohdassa ja 14 artiklan 2 kohdan g alakohdassa edellytetään, että rekisterinpitäjät antavat merkityksellisiä ja helposti saatavilla olevia tietoja pelkästään automaattiseen käsittelyyn, profilointi mukaan luettuna, perustuvista automatisoiduista päätöksistä, jotka tuottavat oikeusvaikutuksia tai vastaavalla tavalla merkittäviä vaikutuksia³⁸.

Jos rekisterinpitäjä tekee 22 artiklan 1 kohdan mukaisia automatisoituja päätöksiä, sen on

- ilmoitettava rekisteröidylle harjoittavansa tällaista toimintaa
- annettava merkityksellisiä tietoja käsittelyyn liittyvästä logiikasta sekä

³⁶ Tietosuojatyöryhmä: Asetuksen 2016/679 mukaista suostumusta koskevat suuntaviivat, WP 259, 28.11.2017, http://ec.europa.eu/newsroom/just/document.cfm?doc_id=48849, haettu 18. joulukuuta 2017.

³⁷ Yleisen tietosuoja-asetuksen 12 artiklassa säädetään rekisteröidyn oikeuksien käyttöön sovellettavista yksityiskohtaisista säännöistä.

³⁸ Näihin viitataan 22 artiklan 1 ja 4 kohdassa. Avoimuutta koskevissa tietosuojatyöryhmän suuntaviivoissa käsitellään 13 ja 14 artiklassa vahvistettuja yleisiä tiedotusvaatimuksia.

- selitettävä käsittelyn merkittävyys ja mahdolliset seuraukset.

Näiden tietojen toimittaminen auttaa lisäksi rekisterinpitäjiä varmistamaan, että ne toteuttavat joitakin 22 artiklan 3 kohdassa ja johdanto-osan 71 kappaleessa tarkoitetuista suojaamistoimenpiteistä.

Jos automatisoidut päätökset ja profilointi eivät täytä 22 artiklan 1 kohdassa annettua määritelmää, on silti hyvän käytännön mukaista toimittaa edellä mainitut tiedot. Rekisterinpitäjän on joka tapauksessa annettava rekisteröidylle riittävät tiedot, jotta käsittely on asianmukaista³⁹, ja täytettävä kaikki muut 13 ja 14 artiklan tiedotusvaatimukset.

Merkitykselliset tiedot ”käsittelyyn liittyvästä logiikasta”

Koneoppimisen yleistymisen ja monimutkaisuuden vuoksi voi olla haastavaa ymmärtää, miten automatisoitu päätöksentekoprosessi tai profilointi toimii.

Rekisterinpitäjän olisi löydettävä yksinkertaisia tapoja kertoa rekisteröidylle päätöksen taustalla olevista syistä tai sen tekemisessä käytetyistä perusteista. Yleisessä tietosuojasetuksessa edellytetään rekisterinpitäjän toimittavan merkityksellisiä tietoja käsittelyyn liittyvästä logiikasta, mutta monimutkaista selitystä siinä käytettävistä algoritmeista tai koko algoritmin paljastamista ei välttämättä edellytetä.⁴⁰ Toimitettujen tietojen olisi kuitenkin oltava riittävän kattavat, jotta rekisteröity ymmärtää päätöksen perusteet.

Esimerkki

Rekisterinpitäjä käyttää luottopisteytystä arvioidessaan ja hylätessään henkilön lainahakemuksen. Pistemäärän on ehkä toimittanut luottotietotoimisto, tai se on laskettu suoraan rekisterinpitäjän hallussa olevien tietojen perusteella.

Lähteestä riippumatta (ja tiedot lähteestä on toimitettava rekisteröidylle 14 artiklan 2 kohdan f alakohdan mukaisesti, jos henkilötietoja ei ole saatu rekisteröidyltä) rekisterinpitäjän on pystyttävä – jos se käyttää tätä pisteytystä – selittämään pisteytys ja sen perusteet rekisteröidylle.

Rekisterinpitäjä selittää, että tämä prosessi auttaa sitä tekemään oikeudenmukaisia ja vastuullisia lainapäätöksiä. Se kertoo tärkeimmistä päätöksenteossa huomioon otetuista ominaisuuksista, näiden tietojen lähteestä sekä niiden merkityksestä. Niitä voivat olla esimerkiksi

- rekisteröidyn lainahakemuksessa antamat tiedot
- aiemmat tilitiedot, kuten mahdolliset maksujen myöhästymiset ja
- virallisten julkisten rekisterien, kuten petos- ja maksukyvyttömyysrekisterien, tiedot.

Rekisterinpitäjä kertoo rekisteröidylle myös, että käytettyjä luottopisteytysmenetelmiä testataan säännöllisesti sen varmistamiseksi, että ne ovat asianmukaisia, tehokkaita ja puolueettomia.

³⁹ Yleisen tietosuojasetuksen johdanto-osan 60 kappale: ”Rekisterinpitäjän olisi toimitettava rekisteröidylle lisätiedot, jotka ovat tarpeen asianmukaisen ja läpinäkyvän käsittelyn varmistamiseksi, ottaen huomioon henkilötietojen käsittelyn erityiset olosuhteet ja asiayhteys. Rekisteröidylle olisi myös ilmoitettava profiloinnin olemassaolosta ja sen seurauksista.”

⁴⁰ Monimutkaisuus ei ole peruste olla toimittamatta tietoja rekisteröidylle. Johdanto-osan 58 kappaleessa todetaan, että läpinäkyvyyden periaatteen noudattaminen ”on erityisen tärkeää tilanteissa, joissa rekisteröidyn on toimijoiden suuren määrän ja käytänteiden teknisen monimutkaisuuden vuoksi vaikea tietää ja ymmärtää, kerätäänkö hänen henkilötietojaan tai ketkä niitä keräävät ja mitä tarkoitusta varten; tällainen tilanne voi olla esimerkiksi verkkomainonnan kaltaisissa yhteyksissä”.

Rekisterinpitäjä toimittaa rekisteröidylle yhteystiedot, jotta tämä voi pyytää hylkäävän päätöksen käsittelemistä uudelleen, 22 artiklan 3 kohdan säännösten mukaisesti.

”Merkittävyys” ja ”mahdolliset seuraukset”

Tämä termi viittaa siihen, että on toimitettava tietoja suunnitellusta tai tulevasta käsittelystä sekä siitä, miten automatisoidut päätökset saattavat vaikuttaa rekisteröityyn.⁴¹ Jotta nämä tiedot olisivat mielekkäitä ja ymmärrettäviä, olisi annettava todellisia konkreettisia esimerkkejä mahdollisista vaikutuksista.

Digitaalisessa toimintaympäristössä rekisterinpitäjät saattavat voida käyttää myös muita välineitä tällaisten vaikutusten havainnollistamiseksi.

Esimerkki

Vakuutusyhtiö käyttää automatisoitua päätöksentekoprosessia, jolla liikennevakuutusmaksut asetetaan asiakkaiden ajokäyttötymisen seurannan perusteella. Käsittelyn merkittävyyden ja mahdollisten seurausten havainnollistamiseksi se selittää, että vaarallinen ajotapa saattaa johtaa korkeampiin vakuutusmaksuihin, ja tarjoaa sovelluksen, jolla voidaan vertailla kuvitteellisia kuljettajia, joista yhden ajotapa on vaarallinen ja sisältää esimerkiksi nopeita kiihdytyksiä ja viime hetken jarrutuksia.

Sovelluksessa annetaan grafiikan avulla vinkkejä siitä, miten tällaisia ajotottumuksia voi parantaa ja siten alentaa vakuutusmaksuja.

Rekisterinpitäjät voivat käyttää vastaavia visuaalisia tekniikoita selittääkseen, miten aikaisempi päätös on tehty.

2. 15 artiklan 1 kohdan h alakohta – Oikeus saada pääsy tietoihin

Yleisen tietosuojasetuksen 15 artiklan 1 kohdan h alakohdassa rekisteröidylle annetaan oikeus saada samat tiedot pelkästään automaattiseen käsittelyyn perustuvista päätöksistä, profilointi mukaan luettuna, kuin joita edellytetään 13 artiklan 2 kohdan f alakohdassa ja 14 artiklan 2 kohdan g alakohdassa, eli:

- tiedot automatisoidun päätöksenteon olemassaolosta, profilointi mukaan luettuna
- merkitykselliset tiedot käsittelyyn liittyvästä logiikasta sekä
- tiedot tällaisen käsittelyn merkittävyydestä ja mahdollisista seurauksista rekisteröidylle.

⁴¹ Euroopan neuvosto: Draft Explanatory Report on the modernised version of CoE Convention 108 (luonnos selittäväksi muistioksi Euroopan neuvoston yleissopimuksen N:o 108 nykyaikaistetusta versiosta), 75 kohta: ”Rekisteröidyillä olisi oltava oikeus tietää henkilötietojensa käsittelyn taustalla oleva päättely sekä tällaisen mahdollisiin päätelmiin johtaneen päättelyn seuraukset erityisesti tapauksissa, joihin liittyy algoritmien käyttö automatisoitujen päätösten tekemiseksi, profilointi mukaan luettuna. Esimerkiksi luottopisteytyksen tapauksessa heillä olisi oltava oikeus saada tietoja henkilötietojensa käsittelyssä käytettävästä myönteiseen tai kielteiseen päätökseen johtavasta logiikasta eikä pelkästään itse päätöksestä. Jos näitä seikkoja ei ymmärretä, muita oleellisia suojakeinoja, kuten vastustamisoikeutta ja oikeutta valittaa toimivaltaiselle viranomaiselle, ei voida käyttää tehokkaasti.”

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806b6ec2>, haettu 24. huhtikuuta 2017.

Rekisterinpitäjän olisi jo pitänyt antaa rekisteröidylle nämä tiedot 13 artiklassa säädettyjen velvoitteidensa mukaisesti.⁴²

Yleisen tietosuoja-asetuksen 15 artiklan 1 kohdan h alakohdan mukaan rekisterinpitäjän olisi toimitettava rekisteröidylle tiedot käsittelyn *mahdollisista seurauksista* eikä selitystä *jostain tietystä päätöksestä*. Johdanto-osan 63 kappaleessa selvennetään tätä toteamalla, että kaikilla rekisteröidyillä olisi oltava oikeus saada ”ilmoitus” automaattisesta käsittelystä ja sen logiikasta sekä kyseisen käsittelyn mahdollisista seurauksista, *ainakin* jos käsittely perustuu profilointiin.

Käyttämällä 15 artiklan mukaisia oikeuksiaan rekisteröity voi tulla tietoiseksi itseään koskevasta päätöksestä, profilointiin perustuvat päätökset mukaan luettuna.

Rekisterinpitäjän olisi toimitettava rekisteröidylle yleisiä tietoja (muun muassa päätöksentekoprosessissa huomioon otetuista tekijöistä ja siitä, miten kutakin niistä on painotettu kokonaistasolla), joista myös on tälle hyötyä päätöksen riittämiseksi.

F. Asianmukaiset suojatoimet

Jos käsittely perustuu 22 artiklan 2 kohdan a tai c alakohtaan, 22 artiklan 3 kohdassa edellytetään, että rekisterinpitäjät toteutettavat asianmukaiset toimenpiteet rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien sekä oikeutettujen etujen suojaamiseksi. Yleisen tietosuoja-asetuksen 22 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaan unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä, jossa käsittely hyväksytään, on vahvistettava myös asianmukaiset suojaamistoimenpiteet.

Tällaisiin toimenpiteisiin olisi sisällyttävä ainakin keino, jonka avulla rekisteröity voi vaatia ihmisen osallistumista tietojen käsittelemiseen, ilmaista näkemyksensä ja riitauttaa päätöksen.

Ihmisen osallistuminen on keskeinen osatekijä. Uudelleentarkastelun suorittavalla henkilöllä on oltava asianmukaiset valtuudet ja valmiudet muuttaa päätöstä. Hänen olisi arvioitava perusteellisesti kaikkia merkityksellisiä tietoja, rekisteröidyn toimittamat lisätiedot mukaan luettuna.

Johdanto-osan 71 kappaleessa korostetaan, että asianmukaisiin suojatoimiin olisi *kuitenkin aina* kuuluttava myös:

[...] käsittelystä ilmoittaminen rekisteröidylle ja oikeus [...] saada selvitys kyseisen arvioinnin jälkeen tehdystä päätöksestä ja riitauttaa päätös.

Rekisterinpitäjän on tarjottava rekisteröidylle yksinkertainen tapa käyttää näitä oikeuksia.

Tämä korostaa käsittelyä koskevan avoimuuden tarvetta. Rekisteröity pystyy riitauttamaan päätöksen tai esittämään siitä kantansa vain, jos hän ymmärtää täysin, miten se on tehty ja millä perusteilla. Avoimuutta koskevia vaatimuksia käsitellään IV luvussa (osiassa E).

Virheet tai vinoutumat keräytyissä tai jaetuissa tiedoissa tai automatisoidussa päätöksentekoprosessissa voivat aiheuttaa

- virheellisiä luokitteluja sekä
- epätarkkoihin ennusteisiin perustuvia arvioita, jotka
- vaikuttavat kielteisesti henkilöihin.

⁴² Yleisen tietosuoja-asetuksen 12 artiklan 3 kohdassa selvennetään näiden tietojen toimittamisen määräajat.

Rekisterinpitäjien olisi arvioitava käsittelemiään tietueita usein mahdollisten vinoutumien havaitsemiseksi ja kehitettävä keinoja mahdollisten vaarantavien seikkojen, kuten liiallisen korrelaatioiden käytön, torjumiseksi.

Muita hyödyllisiä toimenpiteitä ovat algoritmeja tarkastavat järjestelmät sekä automatisoitujen päätösten, profilointi mukaan luettuna, täsmällisyyttä ja merkityksellisyyttä koskevat säännölliset tarkastukset ovat.

Rekisterinpitäjien olisi otettava käyttöön asianmukaisia menetelmiä ja toimenpiteitä virheiden, epätarkkuuksien⁴³ tai erityisiin tietoryhmiin perustuvan syrjinnän estämiseksi. Näitä toimenpiteitä olisi käytettävä syklisesti, eli ei vain suunnitteluvaiheessa, vaan myös jatkuvasti, kun profilointia sovelletaan henkilöihin. Tällaisten testien tuloksia olisi hyödynnettävä järjestelmän suunnittelussa.

Lisäesimerkkejä asianmukaisista suojoimista on [suosituksia](#) sisältävässä osiossa.

V. Lapset ja profilointi

Yleisellä tietosuoja-asetuksella asetetaan rekisterinpitäjille lisävelvoitteita näiden käsitellessä lasten henkilötietoja.

Sinänsä 22 artiklassa ei tehdä eroa sen välillä, koskeeko käsittely aikuisia vai lapsia. Johdanto-osan 71 kappaleessa todetaan kuitenkin, että pelkästään automaattiseen käsittelyyn perustuvaa päätöksentekoa, profilointi mukaan luettuna, jolla on oikeusvaikutuksia tai vastaavalla tavalla merkittäviä vaikutuksia, ei tulisi kohdistaa lapsiin.⁴⁴ Koska tämä sanamuoto ei näy itse artiklassa, tietosuojatyöryhmä katsoo, ettei tämä muodosta tällaisen lapsiin kohdistuvan käsittelyn ehdotonta kieltoa. Kyseisen johdanto-osan kappaleen valossa tietosuojatyöryhmä kuitenkin suositaa, että rekisterinpitäjien ei yleensä pitäisi käyttää 22 artiklan 2 kohdan mukaisia poikkeuksia tällaisen käsittelyn perusteina.

Saattaa kuitenkin olla tilanteita, joissa rekisterinpitäjien on välttämätöntä tehdä lapsiin kohdistuvia pelkästään automaattiseen käsittelyyn perustuvia päätöksiä, profilointi mukaan luettuna, joilla on oikeusvaikutuksia tai vastaavalla tavalla merkittäviä vaikutuksia, esimerkiksi lasten hyvinvoinnin suojelemiseksi. Tällaisessa tapauksessa käsittely voidaan suorittaa soveltuvin osin 22 artiklan 2 kohdan a, b tai c alakohdassa säädettyjen poikkeusten perusteella.

Näissä tapauksissa on toteutettava asianmukaiset suojoimet, kuten 22 artiklan 2 kohdan b alakohdassa ja 3 kohdassa edellytetään, ja niiden on näin ollen oltava lapsille soveltuvia. Rekisterinpitäjän on varmistettava, että näillä suojoimilla suojellaan tehokkaasti niiden lasten oikeuksia, vapauksia ja oikeutettuja etuja, joiden tietoja se käsittelee.

Lasten erityissuojelun tarve näkyy johdanto-osan 38 kappaleessa, jossa todetaan seuraavaa:

Erityisesti lasten henkilötietoja on pyrittävä suojaamaan, koska he eivät välttämättä ole kovin hyvin perillä henkilötietojen käsittelyyn liittyvistä riskeistä, seurauksista, asianomaisista suojoimista tai

⁴³ Yleisen tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 71 kappaleessa todetaan seuraavaa:

”Rekisteröityä koskevan asianmukaisen ja läpinäkyvän käsittelyn varmistamiseksi, ottaen huomioon henkilötietojen käsittelyn erityiset olosuhteet ja asiayhteys, rekisterinpitäjän olisi käytettävä profiloinnissa asianmukaisia matemaattisia tai tilastollisia menetelmiä, toteutettava teknisiä ja organisatorisia toimenpiteitä, jotka soveltuvat erityisesti sen varmistamiseen, että henkilötietojen virheellisyys johtavat tekijät korjataan ja virheriski minimoidaan [...]”

⁴⁴ Johdanto-osan 71 kappale: ”Tällaista toimenpidettä ei saisi kohdistaa lapseen.”

omista oikeuksistaan. Tällaista erityistä suojaa olisi sovellettava etenkin lasten henkilötietojen käyttämis[een] *markkinointitarkoituksiin tai henkilö- tai käyttäjäprofiilien luomiseen ja lapsia koskevien henkilötietojen keräämis[een], kun käytetään suoraan lapsille tarjottuja palveluja.*

Yleisen tietosuojasetuksen 22 artiklalla ei estetä rekisterinpitäjiä tekemästä pelkästään automaattiseen käsittelyyn perustuvia päätöksiä lapsista, jos päätöksellä ei ole oikeusvaikutuksia tai vastaavalla tavalla merkittäviä vaikutuksia lapseen. Pelkästään automaattiseen käsittelyyn perustuvilla päätöksillä, jotka vaikuttavat lapsen valintoihin ja käyttäytymiseen, saattaa kuitenkin olla oikeusvaikutuksia tai vastaavalla tavalla merkittäviä vaikutuksia lapseen kyseisten valintojen ja käyttäytymisen luonteesta riippuen.

Koska lapset ovat muita haavoittuvammassa asemassa oleva yhteiskuntaryhmä, organisaatioiden olisi yleisesti pidättäydyttävä heidän profiloinnistaan markkinointitarkoituksiin⁴⁵. Lapset voivat olla erityisen alttiita verkkoympäristössä, ja heihin on helpompi vaikuttaa käyttötottumuksia seuraavalla mainonnalla. Esimerkiksi verkkopelien yhteydessä profilointia voidaan käyttää mainonnan kohdentamiseksi sellaisille pelaajille, joiden algoritmi katsoo todennäköisemmin käyttävän rahaa peliin, sekä yksilöllisempien mainosten mahdollistamiseksi. Lapsen ikä ja kypsyys saattaa vaikuttaa hänen kykyynsä ymmärtää tämän tyyppisen mainonnan taustalla olevia vaikuttimia tai sen seurauksia.⁴⁶

Yleisen tietosuojasetuksen 40 artiklan 2 kohdan g alakohdassa viitataan nimenomaisesti sellaisten käytännösääntöjen laatimiseen, joihin sisältyy lapsia koskevia suojatoimia; voi myös olla mahdollista kehittää olemassa olevia käytännösääntöjä⁴⁷.

VI. Tietosuojaa koskevat vaikutustenarvioinnit ja tietosuojavastaava

Osoitusvelvollisuus on yleisessä tietosuojasetuksessa tärkeä ala ja nimenomainen vaatimus.⁴⁸

Tietosuojaa koskeva vaikutustenarviointi on keskeinen osoitusvelvollisuutta palveleva väline, ja sen avulla rekisterinpitäjä voi arvioida automatisoituihin päätöksiin, profilointi mukaan luettuna, liittyviä riskejä. Sillä voidaan osoittaa, että asianmukaiset toimenpiteet on toteutettu näihin riskeihin vastaamiseksi ja että yleistä tietosuojasetusta noudatetaan.

⁴⁵ Tietosuojatyöryhmän 27.2.2013 hyväksymässä lausunnossa 2/2013 sovelluksista älylaitteissa täsmennetään sivulla 26 olevassa kohdassa 3.10 ”Lapset”, että ”[r]ekisterinpitäjien ei pitäisi suoraan tai epäsuorasti käsitellä lasten tietoja käyttötottumuksia seuraavaa mainontaa varten, koska tämä ylittää lapsen käsityskyvyn ja siten myös laillisen käsittelyn rajat”.

⁴⁶ EU:n toteuttamassa tutkimuksessa [sosiaalisen median, verkkopelien ja kannettavien sovellusten kautta tapahtuvasta markkinoinnin vaikutuksesta lasten käyttäytymiseen](#) havaittiin, että markkinointikäytännöillä on selviä vaikutuksia lasten käyttäytymiseen. Tämä tutkimus perustui 6–12-vuotiaisiin lapsiin.

⁴⁷ Yksi esimerkki lapsiin kohdistuvaa markkinointia käsittelevistä käytännösäännöistä ovat Euroopan suoramarkkinointiliiton (FEDMA) laatimat käytännösäännöt ja niiden perusteluosa, saatavilla verkko-osoitteessa <http://www.oecd.org/sti/ieconomy/2091875.pdf>, haettu 15.5.2017. Ks. etenkin seuraavat kohdat: ”6.2 Markkinoijat, jotka kohdentavat markkinointinsa lapsiin tai joiden kohdeyleisöstä lapset todennäköisesti muodostavat osan, eivät saisi käyttää hyväkseen lasten hyväuskoisuutta, lojaaliutta, haavoittuvaa asemaa tai kokemuksen puutetta. 6.8.5 Markkinoijat eivät saisi asettaa lapsen verkkosivustolle pääsyn ehdoksi tarkkojen henkilötietojen keräämistä. Etenkään erityisiä kannustimia, kuten palkintotarjouksia ja pelejä, ei pitäisi käyttää lasten houkuttelemiseksi paljastamaan tarkkoja henkilötietoja.”

⁴⁸ Kuten yleisen tietosuojasetuksen 5 artiklan 2 kohdassa edellytetään.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 35 artiklan 3 kohdan a alakohdassa korostetaan, että rekisterinpitäjän on suoritettava tietosuoja koskeva vaikutustenarviointi seuraavassa tapauksessa:

luonnollisten henkilöiden henkilökohtaisten ominaisuuksien *järjestelmällinen ja kattava arviointi*, joka *perustuu* automaattiseen käsittelyyn, *kuten* profilointiin, ja johtaa päätöksiin, joilla on luonnollista henkilöä koskevia oikeusvaikutuksia tai jotka vaikuttavat luonnolliseen henkilöön vastaavalla tavalla merkittävästi.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 35 artiklan 3 kohdan a alakohdassa viitataan arviointeihin, profilointi mukaan luettuna, ja päätöksiin, jotka ”perustuvat” automaattiseen käsittelyyn eivätkä ”pelkäävät” automaattiseen käsittelyyn. Tietosuojatyöryhmä tulkitsee tämän siten, että 35 artiklan 3 kohdan a alakohtaa sovelletaan sekä sellaiseen oikeusvaikutuksia tai vastaavalla tavalla merkittäviä vaikutuksia tuottavaan päätöksentekoon, profilointi mukaan luettuna, joka *ei* ole täysin automatisoitua, että 22 artiklan 1 kohdassa määritellyn pelkäävät automaattiseen käsittelyyn perustuvaan päätöksentekoon.

Jos rekisterinpitäjä suunnittelee ”mallia”, jossa se tekee henkilöistä tehtyjen *profiilien* perusteella *pelkäävät* automatisoituja päätöksiä, joilla on *suuri vaikutus* näihin, mutta se ei voi nojautua henkilön suostumukseen, tämän kanssa tehtyyn sopimukseen tai lainsäädäntöön, jossa tämä hyväksytään, rekisterinpitäjän ei pitäisi käyttää kyseistä mallia.

Rekisterinpitäjä voi yhä suunnitella profilointiin perustuvaa ”pätöksentekomallia” lisäämällä huomattavasti ihmisen osallistumista siten, että malli *ei enää ole täysin automatisoitu päätöksentekoprosessi*, vaikka käsittely saattaa yhä aiheuttaa henkilöiden perusoikeuksiin ja -vapauksiin kohdistuvia riskejä. Tässä tapauksessa rekisterinpitäjän on varmistettava, että se voi torjua nämä riskit ja täyttää näiden suuntaviivojen III luvussa kuvatut vaatimukset.

Tietosuoja koskeva vaikutustenarviointi voi myös tarjota rekisterinpitäjälle käyttökelpoisen keinon määrittää, mitä toimenpiteitä se toteuttaa käsittelyyn liittyvien tietosuojariskien torjumiseksi. Tällaisia toimenpiteitä⁴⁹ voivat olla muun muassa seuraavat:

- rekisteröidylle ilmoittaminen automatisoidun päätöksentekoprosessin olemassaolosta ja siihen liittyvästä logiikasta
- käsittelyn merkittävyyden ja mahdollisten seurausten selittäminen rekisteröidylle
- rekisteröidylle tarjottavat keinot vastustaa päätöstä sekä
- rekisteröidylle annettava mahdollisuus ilmaista kantansa.

Muut profilointitoimet saattavat tapauskohtaisesti edellyttää tietosuoja koskevaa vaikutustenarviointia. Rekisterinpitäjien voisi olla hyödyllistä tutustua tietosuojatyöryhmän ohjeisiin tietosuoja koskevasta vaikutustenarvioinnista⁵⁰, jotka tarjoavat lisätietoja ja apua sen määrittämisessä, onko tietosuoja koskeva vaikutustenarviointi tarpeen.

Toinen osoitusvelvollisuuteen liittyvä vaatimus on tietosuojavastaavan nimittäminen, jos profilointi ja/tai automatisoitu päätöksenteko kuuluu rekisterinpitäjän ydintehtäviin ja edellyttää laajamittaista rekisteröityjen säännöllistä ja järjestelmällistä seuranta (37 artiklan 1 kohdan b alakohta)⁵¹.

⁴⁹ Yleisen tietosuoja-asetuksen 13 artiklan 2 kohdan f alakohdan, 14 artiklan 2 kohdan g alakohdan ja 22 artiklan 3 kohdan vaatimusten mukaisesti.

⁵⁰ Tietosuojatyöryhmä: Ohjeet tietosuoja koskevasta vaikutustenarvioinnista ja keinoista selvittää ”liittykö käsittelyyn todennäköisesti” asetuksessa (EU) 2016/679 tarkoitettu ”korkea riski”, 4.4.2017, http://ec.europa.eu/newsroom/article29/item-detail.cfm?item_id=611236, haettu 24.4.2017.

⁵¹ Tietosuojatyöryhmä: Tietosuojavastaavia koskevat ohjeet, 5.4.2017, http://ec.europa.eu/newsroom/article29/item-detail.cfm?item_id=612048, haettu 22.1.2018.

LIITE 1 – Hyviä käytäntöjä koskevat suositukset

Seuraavat hyviä käytäntöjä koskevat suositukset auttavat rekisterinpitäjiä täyttämään yleisen tietosuojasetuksen profilointia ja automatisoituja päätöksiä koskevien säännösten vaatimukset.⁵²

Artikla	Asia	Suositus
5 artiklan 1 kohdan a alakohta, 12, 13 ja 14 artikla	Oikeus saada tietoja	<p>Rekisterinpitäjien olisi tutustuttava avoimuutta koskevissa tietosuojatyöryhmän suuntaviivoissa (WP260) esitettyihin yleisiin avoimuusvaatimuksiin.</p> <p>Kun rekisterinpitäjä käsittelee tietoja 22 artiklan mukaisesti, sen on yleisten vaatimusten lisäksi toimitettava mielekkäitä tietoja käsittelyyn liittyvästä logiikasta.</p> <p>Algoritmien tai koneoppimisen toimintatapaa koskevien monimutkaisten matemaattisten selitysten esittelyn sijasta rekisterinpitäjän olisi pohdittava selkeitä ja ymmärrettäviä tapoja esimerkiksi seuraavien tietojen toimittamiseksi rekisteröidylle:</p> <ul style="list-style-type: none">• tietoryhmät, joita on käytetty tai käytetään profiloinnissa tai päätöksentekoprosessissa• miksi näitä tietoryhmiä pidetään merkityksellisinä• miten automatisoidussa päätöksentekoprosessissa käytetty profiili on luotu, analyysissa mahdollisesti käytetyt tilastot mukaan luettuna• miksi tämä profiili on merkityksellinen automatisoidun päätöksentekoprosessin kannalta sekä• miten sitä käytetään rekisteröityä koskevan päätöksen tekemisessä. <p>Tällaiset tiedot ovat yleensä hyödyllisempiä rekisteröidyn</p>

⁵² Rekisterinpitäjien on myös huolehdittava siitä, että niillä on käytössään luotettavat menettelyt, joiden avulla ne voivat täyttää 15–22 artiklan mukaiset velvoitteensa yleisessä tietosuojasetuksessa säädetyissä määräajoissa.

		<p>kannalta, ja ne lisäävät käsittelyn läpinäkyvyyttä.</p> <p>Rekisterinpitäjien saattaa olla hyödyllistä harkita visualisointia ja vuorovaikutteisia tekniikoita algoritmien läpinäkyvyyden edistämiseksi.⁵³</p>
6 artiklan 1 kohdan alakohta	Suostumus käsittelyn perusteena	Jos rekisterinpitäjät käyttävät suostumusta käsittelyn perusteena, niiden olisi tutustuttava suostumusta koskeviin tietosuojatyöryhmän suuntaviivoihin (WP259).
15 artikla	Oikeus saada pääsy tietoihin	Rekisterinpitäjien olisi hyvä harkita mekanismia, jonka avulla rekisteröidyt voivat tarkistaa profiilinsa, sen laatimisessa käytettyjä tietoja ja lähteitä koskevat tiedot mukaan luettuna.
16 artikla	Oikeus tietojen oikaisemiseen	<p>Rekisterinpitäjien, jotka antavat rekisteröidyille pääsyn profiileihinsa näiden 15 artiklan mukaisten oikeuksien yhteydessä, olisi annettava näille mahdollisuus päivittää tiedot tai profiili tai oikaista niissä olevat epätarkkuudet. Tämä voi myös auttaa rekisterinpitäjiä täyttämään 5 artiklan 1 kohdan d alakohdan mukaiset velvoitteensa.</p> <p>Rekisterinpitäjät voisivat harkita sellaisten tietosuojasetuksia koskevan hallintapaneelin kaltaisten välineiden käyttöönottoa, joiden avulla henkilöt voisivat ilmaista verkossa, miten toivovat tietojensa käsiteltävän. Tämä antaa rekisteröidylle mahdollisuuden hallita tietojensa käyttöä useissa erilaisissa palveluissa, ja he voivat muuttaa asetuksia, päivittää henkilötietojaan ja tarkistaa tai muokata profiiliaan epätarkkuuksien oikaisemiseksi.</p>
21 artiklan 1 ja 2 kohta	Oikeus vastustaa henkilötietojen käsittelyä	<p>Yleisen tietosuojasetuksen 21 artiklan 1 ja 2 kohdan mukainen vastustamisoikeus on nimenomaisesti saatettava rekisteröidyn tietoon ja esitettävä selkeästi ja muusta tiedotuksesta erillään (21 artiklan 4 kohta).</p> <p>Rekisterinpitäjien on varmistettava, että tämä oikeus esitetään näkyvästi sen verkkosivustolla tai muissa asianomaisissa asiakirjoissa eikä sitä piiloteta muiden ehtojen joukkoon.</p>
22 artikla ja johdanto-osan 71 kappale	Asianmukaiset suojatoimet	<p>Seuraavassa luettelossa – joka ei ole tyhjentävä – annetaan joitain ehdotuksia hyvistä käytännöistä, joita rekisterinpitäjät voivat harkita tehdessään (22 artiklan 1 kohdassa määriteltyjä) pelkästään automaattiseen käsittelyyn perustuvia päätöksiä, profilointi mukaan luettuna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • järjestelmien säännölliset laadunvarmistustarkastukset, joilla varmistetaan, että henkilöitä kohdellaan oikeudenmukaisesti eikä heitä syrjitä erityisten henkilötietoryhmien perusteella tai muutoin • algoritmien tarkastus – koneoppimisjärjestelmien

⁵³ Yhdistyneen kuningaskunnan tietosuojavaltuutetun virasto – Big data, artificial intelligence, machine learning and data protection version 2.0, 03/2017, sivu 87, kohta 194, maaliskuu 2017, <https://ico.org.uk/media/for-organisations/documents/2013559/big-data-ai-ml-and-data-protection.pdf>, haettu 24.4.2017.

		<p>käyttämien ja kehittämien algoritmien testaaminen, jolla osoitetaan, että ne todella toimivat tarkoitetulla tavalla eivätkä tuota syrjiviä, virheellisiä tai perusteettomia tuloksia</p> <ul style="list-style-type: none"> • riippumattoman ”kolmannen osapuolen” tarkastuksen yhteydessä (jos profilointiin perustuvalla päätöksellä on suuri vaikutus henkilöihin) toimitetaan tarkastajalle kaikki tarvittavat tiedot algoritmin tai koneoppimisjärjestelmän toiminnasta • käytettäessä kolmansien osapuolten algoritmeja hankitaan sopimukseen perustuvat vakuudet siitä, että algoritmi on tarkastettu ja testattu ja sovittujen standardien mukainen • erityiset tietojen minimointia koskevat toimenpiteet, joilla otetaan käyttöön selvät säilytysajat profiileille ja niiden luomisessa tai soveltamisessa käytetyille henkilötiedoille • anonymisointi- tai pseudonymisointitekniikoiden käyttö profiloinnin yhteydessä • keinot, joiden avulla rekisteröity voi ilmaista kantansa ja vastustaa päätöstä ja • ihmisen osallistumisen mahdollistava mekanismi tietyissä määritellyissä tapauksissa, esimerkiksi tarjoamalla linkki muutoksenhakuprosessiin, kun automatisoitu päätös toimitetaan rekisteröidylle, sekä sovitut uudelleentarkastelun määrääjät ja nimetty yhteyspiste kyselyjä varten. <p>Rekisterinpitäjät voivat tutkia myös seuraavien kaltaisia vaihtoehtoja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • käsittelytoimien sertifiointimekanismit • koneoppimista sisältäviä tarkastusprosesseja koskevat käytännösäännöt • eettiset tarkastuslautakunnat, jotka arvioivat tiettyjen profilointisovellusten mahdollisia yhteiskunnallisia haittoja ja hyötyjä.
--	--	--

LIITE 2 – Yleisen tietosuojia-asetuksen keskeiset säännökset

Yleisen tietosuojia-asetuksen keskeiset säännökset, jotka koskevat profilointia ja automatisoituja päätöksiä

Artikla	Johdanto-osan	Huomautukset
---------	---------------	--------------

	kappale	
3 artiklan 2 kohdan b alakohhta	Johdanto-osan 24 kappale	<p>Rekisteröityjen käyttäytymisen seuranta siltä osin kuin heidän käyttäytymisensä tapahtuu unionissa.</p> <p>Johdanto-osan 24 kappale</p> <p>”[...] seurataanko luonnollisia henkilöitä internetissä [...] sellaisten henkilötietojen käsittelytekniikoiden [...] käyttö, jotka käsittävät tietyn yksilön profiloinnin <i>erityisesti häntä koskevien päätösten tekemistä varten</i> tai hänen henkilökohtaisten mieltymystensä, käyttäytymisensä ja asenteidensa analysointia tai ennakoimista varten.”</p>
4 artiklan 4 kohta	Johdanto-osan 30 kappale	<p>4 artiklan 4 kohta – profiloinnin määritelmä</p> <p>Johdanto-osan 30 kappale</p> <p>”Luonnolliset henkilöt voidaan yhdistää [...] verkkotunnistietoihin, kuten IP-osoitteisiin, evästeisiin tai muihin tunnistisiin, esimerkiksi radiotaajuustunnistisiin. Näin käyttäjästä voi jäädä jälkiä, joita <i>voidaan käyttää luonnollisten henkilöiden profilointiin ja tunnistamiseen</i> etenkin, kun niitä yhdistetään yksilöllisiin tunnistisiin ja muihin palvelimille toimitettuihin tietoihin.”</p>
5 ja 6 artikla	Johdanto-osan 72 kappale	<p>Johdanto-osan 72 kappale:</p> <p>”Profilointiin sovelletaan sellaisenaan tämän henkilötietojen käsittelyä sääntelevän asetuksen sääntöjä, kuten käsittelyn oikeudellisia perusteita (6 artikla) tai tietosuojaperiaatteita (5 artikla).”</p>
8 artikla	Johdanto-osan 38 kappale	<p>Lasten henkilötietojen käyttö profilointiin.</p> <p>Johdanto-osan 38 kappale:</p> <p>”Erityisesti lasten henkilötietoja on pyrittävä suojaamaan [...] erityistä suojaa olisi sovellettava etenkin lasten henkilötietojen käyttämiseen [...] henkilö- tai käyttäjäprofiilien luomiseen.”</p>
13 ja 14 artikla	Johdanto-osan 60 kappale	<p>Oikeus saada tietoja.</p> <p>Johdanto-osan 60 kappale:</p> <p>”Rekisteröidylle olisi myös <i>ilmoitettava profiloinnin olemassaolosta ja sen seurauksista</i>.”</p>
15 artikla	Johdanto-osan 63 kappale	<p>Oikeus saada pääsy tietoihin.</p> <p>Johdanto-osan 63 kappale:</p> <p>”[...] oikeus tietää ja saada ilmoitus [...] henkilötietojen käsittelyn tarkoituksista [...] sekä kyseisen käsittelyn mahdollisista seurauksista, <i>ainakin</i> jos käsittely perustuu profilointiin.”</p>
21 artiklan 1–3 kohta	Johdanto-osan 70 kappale	<p>Oikeus vastustaa profilointia.</p> <p>Johdanto-osan 70 kappale</p> <p>”[...] oikeus [...] vastustaa käsittelyä, mukaan lukien profilointia niiltä osin kuin se liittyy suoramarkkinointiin.”</p>
23 artikla	Johdanto-osan 73 kappale	<p>Johdanto-osan 73 kappale:</p> <p>”Rajoituksia, jotka koskevat erityisiä periaatteita ja [...] oikeutta vastustaa tietojenkäsittelyä [ja] profilointiin perustuvia päätöksiä [...] voidaan asettaa unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä siltä osin kuin ne ovat välttämättömiä ja oikeasuhteisia demokraattisen yhteiskunnan toimenpiteitä” yleisen julkisen edun mukaisten erityisten tavoitteiden turvaamiseksi.</p>

35 artiklan 3 kohdan a alakohta	Johdanto-osan 91 kappale	Tietosuojaa koskeva vaikutustenarviointi vaaditaan, jos kyseessä on ”luonnollisten henkilöiden henkilökohtaisten ominaisuuksien järjestelmällinen ja kattava arviointi, joka <i>perustuu</i> automaattiseen käsittelyyn, kuten profilointiin, ja johtaa päätöksiin, joilla on luonnollista henkilöä koskevia oikeusvaikutuksia tai jotka vaikuttavat luonnolliseen henkilöön vastaavalla tavalla merkittävästi”. Tämä kattaa päätökset, profilointi mukaan luettuna, jotka eivät perustu pelkästään automaattiseen käsittelyyn.
---------------------------------	--------------------------	--

Yleisen tietosuojaa-asetuksen keskeiset säännökset, jotka koskevat 22 artiklassa määriteltyjä automatisoituja päätöksiä

Artikla	Johdanto-osan kappale	Huomautukset
13 artiklan 2 kohdan f alakohta ja 14 artiklan 2 kohdan g alakohta	Johdanto-osan 61 kappale	Oikeus saada <ul style="list-style-type: none"> tietoja 22 artiklan 1 ja 4 kohdan mukaisen automatisoidun päätöksenteon olemassaolosta merkityksellisiä tietoja käsittelyyn liittyvästä logiikasta tietoja käsittelyn merkittävydestä ja mahdollisista seurauksista.
15 artiklan 1 kohdan h alakohta		Erityinen oikeus saada tietoja pelkästään automaattiseen käsittelyyn perustuvasta päätöksenteosta, profilointi mukaan luettuna.
22 artiklan 1 kohta	Johdanto-osan 71 kappale	Sellaisen pelkästään automaattiseen käsittelyyn perustuvan päätöksenteon, profilointi mukaan luettuna, kieltä, joka aiheuttaa oikeusvaikutuksia tai vastaavalla tavalla merkittäviä vaikutuksia. Varsinaisissa suuntaviivoissa annetun selityksen lisäksi seuraavissa kohdissa laajennetaan perusteluja 22 artiklan tulkittamiseksi kieltona: <ul style="list-style-type: none"> Vaikka III luvussa käsitellään rekisteröidyn oikeuksia, 12–22 artiklan säännökset eivät koske yksinomaan oikeuksien <i>aktiivista</i> käyttöä. Jotkin näistä oikeuksista ovat <i>passiivisia</i>; kaikki niistä eivät liity tilanteisiin, joissa rekisteröity toteuttaa toimia, kuten esittää pyynnön tai valituksen tai jonkinlaisen vaatimuksen. Yleisen tietosuojaa-asetuksen 15–18 ja 20–21 artiklat koskevat rekisteröidyn aktiivista oikeuksien käyttöä, mutta 13 ja 14 artikla koskevat velvollisuuksia, jotka rekisterinpitäjän on täytettävä ilman rekisteröidyn aktiivista osallistumista. Näin ollen 22 artiklan sisällyttäminen tähän lukuun ei sinänsä tarkoita, että siinä on kyse vastustamisoikeudesta. Asetuksen 12 artiklan 2 kohdassa puhutaan ”15–22 artiklan mukaisten rekisteröidyn oikeuksien” käyttämisestä; tämä ei kuitenkaan merkitse sitä, että 22 artiklan 1 kohta sinänsä on tulkittava oikeudeksi. Asetuksen 22 artikla <i>sisältää</i> aktiivisen oikeuden, mutta se on osa suojatoimia, joita on toteutettava niissä tapauksissa, joissa automatisoidut päätökset ovat sallittuja (22

		<p>artiklan 2 kohdan a–c alakohta) – rekisteröidyn oikeus vaatia ihmisen osallistumista, ilmaista kantansa ja riitauttaa päätös. Sitä sovelletaan vain näissä tapauksissa, koska 22 artiklan 1 kohdassa kuvailun käsittelyn suorittaminen muilla perusteilla on kielletty.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kyseinen 22 artikla sisältyy yleisen tietosuoja-asetuksen jaksoon, jonka otsikko on ”Oikeus vastustaa henkilötietojen käsittelyä ja automaattisesti tehtävät yksittäispäätökset”, mikä viittaa siihen, että 22 artikla <i>ei ole</i> 21 artiklan kaltainen vastustamisoikeus. Tätä korostaa vielä se, että 22 artikla ei sisällä yhtä selväsanaista ilmoittamisvelvollisuutta kuin 21 artiklan 4 kohta. • Jos 22 artikla tulkittaisiin vastustamisoikeudeksi, 22 artiklan 2 kohdan c alakohdassa säädettyssä poikkeuksessa ei olisi juuri järkeä. Tämän poikkeuksen mukaan automatisoituja päätöksiä voidaan tehdä, jos rekisteröity on antanut nimenomaisen suostumuksensa (ks. jäljempänä). Tämä olisi ristiriitaista, koska rekisteröity ei voi vastustaa käsittelyä ja antaa samalla suostumustaan siihen. • Vastustaminen tarkoittaisi sitä, että ihmisen on osallistuttava käsittelyyn. Asetuksen 22 artiklan 2 kohdan a ja c alakohdan poikkeukset syrjäyttävät 22 artiklan 1 kohdan pääsäännön, mutta vain silloin, kun rekisteröity voi vaatia ihmisen osallistumista, kuten 22 artiklan 3 kohdassa täsmennetään. Koska rekisteröity on (vastustamalla) jo pyytänyt ihmisen osallistumista, 22 artiklan 2 kohdan a ja c alakohta kierrettäisiin automaattisesti joka tapauksessa, mikä tekisi niistä tosiasiallisesti merkityksettömiä. <p>Johdanto-osan 71 kappale: ”[...] Kyseinen tietojenkäsittely sisältää ”profiloinnin”, joka tarkoittaa mitä tahansa henkilötietojen automaattista käsittelyä luonnollisen henkilön henkilökohtaisten ominaisuuksien arvioimiseksi, erityisesti rekisteröidyn työsuorituksen, taloudellisen tilanteen, terveyden, henkilökohtaisten mieltymysten tai kiinnostuksen kohteiden, luotettavuuden tai käyttäytymisen, sijainnin tai liikkumisen analysoimiseksi tai ennakoimiseksi [...] <i>Tällaista toimenpidettä ei saisi kohdistaa lapseen.</i>”</p>
22 artiklan 2 kohdan a–c alakohta	Johdanto-osan 71 kappale	<p>Asetuksen 22 artiklan 2 kohdalla kumotaan käsittelyn kieltäminen a) sopimuksen täytäntöönpanon tai tekemisen, b) unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön tai c) nimenomaisen suostumuksen perusteella. Johdanto-osan 71 kappaleessa asetetaan 22 artiklan 2 kohdan b alakohta laajempaan kontekstiin ja todetaan, että 22 artiklan 1 kohdan mukainen käsittely</p> <p>”olisi kuitenkin sallittava, jos siihen annetaan nimenomainen lupa rekisterinpitäjään sovellettavassa unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä, mukaan lukien lainsäädäntö, joka on annettu petosten ja verovilpin valvomiseksi ja torjumiseksi unionin toimielinten tai kansallisten valvontaelinten antamien asetusten, standardien ja suositusten mukaisesti, sekä rekisterinpitäjän tarjoaman palvelun turvallisuuden ja luotettavuuden varmistamiseksi [...]”.</p>
22 artiklan 3 kohta	Johdanto-osan 71 kappale	<p>Asetuksen 22 artiklan 3 kohdassa ja johdanto-osan 71 kappaleessa täsmennetään, että myös 22 artiklan 2 kohdan a ja c alakohdassa tarkoitetuissa tapauksissa käsittelyyn olisi sovellettava asianmukaisia suojatoimia.</p> <p>Johdanto-osan 71 kappale:</p>

		”[...] joihin olisi kuuluttava käsittelystä ilmoittaminen rekisteröidylle ja oikeus vaatia ihmisen osallistumista tietojen käsittelemiseen, rekisteröidyn oikeus esittää kantansa, saada selvitys kyseisen arvioinnin jälkeen tehdystä päätöksestä ja riitauttaa päätös. Tällaista toimenpidettä ei saisi kohdistaa lapseen.”
23 artikla	Johdanto-osan 73 kappale	Johdanto-osan 73 kappale: ”Rajoituksia, jotka koskevat erityisiä periaatteita ja [...] oikeutta vastustaa tietojenkäsittelyä [ja] profilointiin perustuvia päätöksiä [...] voidaan asettaa unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä siltä osin kuin ne ovat välttämättömiä ja oikeasuhteisia demokraattisen yhteiskunnan toimenpiteitä” yleisen julkisen edun mukaisten erityisten tavoitteiden turvaamiseksi.
35 artiklan 3 kohdan a alakohta	Johdanto-osan 91 kappale	Vaatus tehdä tietosuojaa koskeva vaikutustenarviointi.
47 artiklan 2 kohdan e alakohta		Yleisen tietosuojasetuksen 47 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuissa yritystä koskevissa sitovissa säännöissä olisi määritettävä vähintään ”[...] oikeus olla joutumatta sellaisten 22 artiklassa tarkoitettujen päätösten kohteeksi, jotka perustuvat pelkästään automaattiseen käsittelyyn, mukaan lukien profilointi [...]”

LIITE 3 – Lisää aiheesta

Näissä suuntaviivoissa on otettu huomioon seuraavat asiakirjat ja julkaisut:

- [WP29 Advice paper on essential elements of a definition and a provision on profiling within the EU General Data Protection Regulation, 13.5.2013](#)
- [Tietosuojatyöryhmän lausunto 2/2010 käyttötottumuksia seuraavasta internetmainonnasta \(WP171\)](#)
- [Tietosuojatyöryhmän lausunto ”Opinion 03/2013 on Purpose limitation” \(WP203\)](#)
- [Tietosuojatyöryhmän lausunto 6/2014 direktiivin 95/46/EY 7 artiklan mukaisesta rekisterinpitäjän oikeutetun intressin käsitteestä \(WP217\)](#)
- [Tietosuojatyöryhmän kannanotto ”Statement on the role of a risk-based approach to data protection legal frameworks” \(WP218\)](#)
- [Tietosuojatyöryhmän lausunto 8/2014 esineiden internetin viimeaikaisesta kehityksestä \(WP223\)](#)
- [Tietosuojavastaavia koskevat tietosuojatyöryhmän ohjeet \(WP243\)](#)
- [Tietosuojatyöryhmän ohjeet rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän johtavan valvontaviranomaisen määrittämiseen \(WP244\)](#)
- [Tietosuojatyöryhmän asetuksen 2016/679 mukaista suostumusta koskevat suuntaviivat \(WP259\)](#)
- [Tietosuojatyöryhmän avoimuutta koskevat suuntaviivat \(WP260\)](#)
- [Euroopan neuvosto: Recommendation CM/Rec\(2010\)13 on the protection of individuals with regard to automatic processing of personal data in the context of profiling \(suositus yksilöiden suojelusta profiloinnin yhteydessä tapahtuvassa henkilötietojen automaattisessa käsittelyssä\)](#)

- [Euroopan neuvosto: Guidelines on the protection of individuals with regard to the processing of personal data in a world of Big Data, 01/2017 \(suuntaviivat yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyn yhteydessä massadatan maailmassa\)](#)
- [Yhdistyneen kuningaskunnan tietosuojavaltuutetun virasto – Big data, artificial intelligence, machine learning and data protection version 2.0, 03/2017](#)
- [Australian tietosuojavaltuutetun viraston lausuntoluonnos: Guide to big data and the Australian Privacy Principles 05/2016](#)
- [Euroopan tietosuojavaltuutetun \(EDPS\) lausunto 7/2015 – Meeting the challenges of big data, 19.11.2015](#)
- [Datatilsynet – Big Data – privacy principles under pressure 09/2013](#)
- Euroopan neuvosto: Yleissopimus yksilöiden suojelusta henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä – [Draft explanatory report on the modernised version of CoE Convention 108 \(luonnos selittäväksi muistioksi Euroopan neuvoston yleissopimuksen N:o 108 nykyaikaistetusta versiosta\)](#), elokuu 2016
- [Datatilsynet – The Great Data Race – How commercial utilisation of personal data challenges privacy. Raportti, marraskuu 2015.](#)
- [Euroopan tietosuojavaltuutettu – Assessing the necessity of measures that limit the fundamental right to the protection of personal data: A Toolkit](#)
- Euroopan valvontaviranomaisten yhteiskomitea: Joint Committee Discussion Paper on the use of Big Data by financial institutions 2016-86, https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/jc-2016-86_discussion_paper_big_data.pdf
- Commission de la protection de la vie privée. Big Data Rapport <https://www.privacycommission.be/sites/privacycommission/files/documents/Big%20Data%20voor%20MindMap%2022-02-17%20fr.pdf>
- Yhdysvaltain senaatin kauppaa, tiedettä ja liikennettä käsittelevä komitea. A Review of the Data Broker Industry: Collection, Use, and Sale of Consumer Data for Marketing Purposes, Staff Report for Chairman Rockefeller, 18.12.2013, https://www.commerce.senate.gov/public/_cache/files/0d2b3642-6221-4888-a631-08f2f255b577/AE5D72CBE7F44F5BFC846BECE22C875B.12.18.13-senate-commerce-committee-report-on-data-broker-industry.pdf
- Lilian Edwards & Michael Veale: Slave to the Algorithm? Why a ‘Right to an Explanation’ is probably not the remedy you are looking for. Tutkimusraportti, julkaistu 24.5.2017, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2972855
- NYTimes.com. Showing the Algorithms behind New York City Services, <https://mobile.nytimes.com/2017/08/24/nyregion/showing-the-algorithms-behind-new-york-city-services.html?referer=https://t.co/6uUVVjOIXx?amp=1>, haettu 24. elokuuta 2017.
- Euroopan neuvosto: Recommendation CM/REC(2018)x of the Committee of Ministers to Member States on Guidelines to promote, protect and fulfil children’s rights in the digital environment (tarkistettu luonnos, 25.7.2017), <https://www.coe.int/en/web/children/-/call-for-consultation-guidelines-for-member-states-to-promote-protect-and-fulfil-children-s-rights-in-the-digital-environment?inheritRedirect=true&redirect=%2Fen%2Fweb%2Fchildren>, haettu 31. elokuuta 2017.
- Unicef. Privacy, protection of personal information and reputation rights. Discussion paper series: Children’s Rights and Business in a Digital World, https://www.unicef.org/csr/files/UNICEF_CRB_Digital_World_Series_PRIVACY.pdf, haettu 31. elokuuta 2017.
- Yhdistyneen kuningaskunnan parlamentin ylähuone. Growing up with the internet. Select Committee on Communications, 2nd Report of Sessions 2016–17, <https://publications.parliament.uk/pa/ld201617/ldselect/ldcomuni/130/13002.htm>, haettu 31. elokuuta 2017.
- Sandra Wachter, Brent Mittelstadt ja Luciano Floridi: Why a right to explanation of automated decision-making does not exist in the General Data Protection Regulation, 28.12.2016,

https://www.turing.ac.uk/research_projects/data-ethics-group-deg/, haettu 13. joulukuuta 2017.

- Sandra Wachter, Brent Mittelstadt ja Chris Russell: Counterfactual explanations Without Opening the Black Box: Automated Decisions and the GDPR, 6.10.2017, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3063289, haettu 13. joulukuuta 2017.
- Australian hallitus. Better Practice Guide, Automated Assistance in Administrative Decision-Making. Six steps methodology, plus summary of checklist points Part 7, helmikuu 2007, <https://www.oaic.gov.au/images/documents/migrated/migrated/betterpracticeguide.pdf>, Haettu 9.1.2018.